

Šumarski list.

Br. 5.

U ZAGREBU, 1. svibnja 1885.

God. IX.

Šumarski institut u Petrogradu.

Medju najstarija šumarska učilišta u Evropi, spada bezdvojbeno i zavod „C. — ПЕТЕРБУРГСКАГО ЛЕСНАГО ИНСТИТУТА.“ Kako je u obće do najnovijeg doba, žalibože i nam južnim Slavenom, a naročito i Hrvatom, velika Rusija i njezin sveobči napredak, ostao „terra incognita“, to nije čudo da mnogi nas hrvatskih šumara u obće jedva koju znade o velikom napredku Rusije i u šumarskome pogledu. Naročito pako šumarski institut u Petrogradu prvi je svoje vrsti, stoeć danas na istom nivou sa prvimi našimi učilišti a naročito i visokom školom za zemljotežtvo u Beču, te su ti zavodi u obće prvi zavodi šumarski u Evropi.

Šumarski institut petrogradski ustrojen bje god. 1831., po tadanjih načelih u savezu sa gospodarskim učilištem, tako da je Rusija do najnovijeg doba imala tri šumarske akademije, i to jednu u Petrogradu, drugu u Moskvi a treću u Novoj Aleksandriji, te više šumarskih škola srednje vrsti kao n. pr. u Lisinskom. Kako će bit i čitaocem ovoga lista poznato, ukinut jest medjutim od lani šumarski odsjek moskovske šumarsko - gospodarske akademije, a isto tako ukinut je i gospodarski odjel šumarskog instituta u Petrogradu, tako da Rusija danas u Moskvi imade jedan od najvećih i najčuvenijih gospodarskih viših učilišta, a bezdvojbeno visoku šumarsku školu bez preanca u Petrogradu. Šumarski institut petrogradski podignut je na visoku školu god. 1865., konačno preustrojen po primjeru posebne šumarske politehnike pako g. 1882. Prigodom tog preustrojstva, budu podjedno i zavodske sgrade svrsi shodno ponovljene i razshirene, te je u tu svrhu izdano g. 1883/84. do 90.000 rubalja.* Zavod jest internat u najveličanstvenijem štilu, osim samih zavodskih sgrada, spada k njemu još i ogromni park sa cvjetovnikom iliti botaničkim vrtom, oranžerijom i zvjerinjakom. Sa parkom u savezu stoji veliki razsadnik i biljevište, na kojih se uzdržavanje i troškove godimice više od 3.000 rubalja izdaje. Zbirke, knjižnica i kabineti reprezentiraju vrijednost od kojih 100.000 rubalja, o čem međutim kasnije još i koja obširnija.

Profesorski sbor i zavodsko osoblje sastoji se iz 1 ravnatelja, 8 redovitih profesora, 1 vanrednog profesora, 6 docenta, 1 lektora, 3 asistenta, 2 pomoćna asistenta, 1 nadziratelja slušatelja i podinšpektora slušatelja, 1 liečnika, 1 taj-

* 1 rubalj = 1 for. 60 nvč.

nika zavodske pisarne, 1 eksekutora, 1 arhitekta i 1 vrtljara, uz ino poslužno osoblje. Sve učiteljsko osoblje sami su Rusi, a većinom bivši pitomeci bivšeg višeg (na vojničku uredjenog) šumarskog učilišta.

Ravnateljem zavoda jest statski šumarski savjetnik g. Sobičevsky Vasilij Tarasović, bivši kandidat fiziko-matematičnih nauka, svršivši sa činom poručnika specijalni kurs šumarstva na bivšem višem šumarskom institutu. Isti je predsjednik ruskog šumarskog društva „Лѣснаго Общества“, te posjednik reda Sv. Vladimira i jedan najodličnijih ruskih šumarskih pisaca. Osim ravnatelja nalazimo na institutu još i sliedeće profesore šumare: Petra Nikolajevića Vereha, statskog šumarskog savjetnika, člana specijalnoga šumarskoga odbora. Isti je svršio kurs sa oficirskom klasom u bivšem višem šumarskom institutu, te je član ministarstva gospodarstvenih imućestva, a predaje šumsku taksaciju. Kailoridov Dimitrija Nikoforović, statski savjetnik i bivši kandidat šumarstva, posjednik reda Sv. Stanislava drugoga razreda, tajnik ruskog šumarskog društva, odlični ruski šumarski pisac, predaje šumarsko mjerstvo. Ridsky Aleksander Felicianović, statski savjetnik, svršivši kurs u oficirskom tečaju bivšeg šumarskog učilišta, predaje uredjenje šuma. Šafranov Nikolaj Semenović, statski savjetnik, svršivši kurs u bivšem šumarskom institutu, posjednik je reda Sv. Vladimira četvrtog razreda, i urednik poznatog ruskog šumarskog lista „Лѣсни Јурналъ“, predaje šumarsku upravu.

Izvješća instituta za g. 1882. i 1883. nabrajaju nam čitav niz znanstvenih razprava i radnja pojedinih članova profesorskog sabora.

Na institutu predavaju se sliedeći predmeti:

Pravoslavna bogoslovija, 2 sata na tjedan. Lučba, 3 s. n. t. — Botanika, 7 s. n. t. — Zoologija, 2 s. n. t. — Mineralogija i geognosija, 3 s. n. t. — Fizika, 2 s. n. t. — Metereologija i klimatologija, 3 s. n. t. — Matematika, 4 s. n. t. — Narodno gospodarstvo, 2 s. n. t. — Obće gospodarstvo, 4 s. n. t. — Geodezija, 4 s. n. t. — Obće zakonoslovje, policijsko pravo i agrarno zakonoslovje, 7 s. n. t. — Njemački jezik, 10 s. n. t. — Šumarska tehnologija i šumarsko mjerstvo 5 s. n. t. — Šumarska taksacija, 5 s. n. t. — Uredjenje šuma, 5 s. n. t. — Šumarska uprava, 3 s. na tjedan.

Naukovanje razšireno jest god. 1883. od tri na četiri tečaja, a osobita se pomnja posvećuje takodjer i praktičnim vježbam, te strukovno-znanstvenim ekskurzijam slušatelja. Na zavodu postoji obligatni izpiti.

Institut imao jest g. 1884. ukupno 319 slušatelja (g. 1883. 276.), i to u prvom tečaju 142, u drugom tečaju 90, u trećem tečaju 53, a u četvrtom tečaju njih 34.

Većina slušatelja (248) svršilo je prije dolaska na institut realne škole, 31 slušatelj došao je na zavod sa drugih višjih učilišta, 6 njih pako sa šumarskih zavoda u Lisinskom i Novoj Aleksandriji, inozemca bila su na zavodu 2.

Po vjeri bilo na institutu 197 pravoslavnih, 103 katolika, 7 luterana, 3 armeno-grka, 6 židova i 1 muhamedanac.

Poprečna starost slušatelja bijaše 22 godine, najmladji (11) bijahu 18 godina stari, najstariji slušatelj imao je trideset godina.

Štipendista bilo je na zavodu ukupno 70. Poprečni štipendiji iznašahu na god. 350 rubalja, najveći 420 rubalja.

Slušateljski štipendiji i podpore iznašahu 21.116 rubalja 52 kop.

Godine 1884. svršilo je institut ukupno 27 slušatelja, i to: devet njih sa pravom polučenja zvanja učenoga lesnovoda I. razreda, a 18 njih sa zvanjem učenoga lesnovoda II. razreda.

Svake se godine razpisuje po više natječajah za slušatelje, za riešavanje raznih tema, za g. 1884. predložene bijahu slijedeće teme:

a) Iz botanike, „Sravnjenje djelatnosti kambija kod stvaranja drvesnij korenja i stabla naših drvećev.“

b) Iz šumske tehnologije. „O mjestnoj tverdoslojnosti drveća.“

Za g. 1885. pako: a) Iz botanike „Sravniteljna anatomija listev ivovih.“

b) Iz ljesvodstva. „O uplivu slobodnoga stajališta na ukupni prirast.“

c) Iz šumske tehnologije. „O izmjenjivanju proizvedenih u drvu sokah sa prehodom istih u drovo.“

Odnosne se radnje imadu do 5. februara 1885., odnosno 1. februara godine 1886. priposlati putem institutske kancelarije zavodskom savjetu. Na rukopisu neima biti označeno ime autora, već samo na zadnjoj strani povoljno odabrana deviza, rukopisu se nadalje ima priključiti i zapečaćeno pismo sa oznakom imena pisca i odabranom devizom.

Na kojem stupnju znanosti taj institut i inače stoji, dokazuju mu najbolje prekrasno uredjene i vrlo bogate zbirke i kabineti.

Osim znanstvene knjižnice, koja broji do 12.000 djela, te na koju se godimice troši do 9.000 rubalja, imade zavod još i posebnu knjižnicu učevnu za slušatelje, sa 1.600 svezaka, zatim kemijski laboritorij sa inventarom od 12.500 rubalja, botanički kabinet, sa inventarom u vrednosti od 10.000 rubalja, zoolički kabinet u vrednosti od 3.500 rubalja, fizikalni kabinet u vrednosti od 12.500 rubalja, geodetički kabinet u vrednosti od 8.000 rubalja, gospodarski kabinet u vrednosti od 4.200 rubalja, tehnolički šumarski kabinet u vrednosti 4.500 rubalja, tehnički laboratorij sa inventarom u vrednosti od 3.000 rubalja, kabinet za šumarsku taksaciju u vrednosti od 3.000 rubalja i kabinet za šumarsku upravu u vrednosti od okruglo 4.000 rubalja. Godišnja dotacija tih kabinetata iznaša više od 10.000 rubalja. Što nam jasno pokazuje riedko bogatstvo zbirkah i naučnih pomagala ovoga instituta.

Osim po šumarskom departementu, institutu asignovane godišnje dotacije u iznosu od 129.973 rubalja, imao je zavod sa ostatkom gotovine od g. 1882., u godini 1883. još prihod 21.275 rubalja!

Plaće zavodskog osoblja iznašaju na godinu 50.000 rubalja, bez služinčadi na koje se godimice troši do 6.000 rubalja. Pojedini profesori imadu službene

ekvipaže, isto tako imade zavod i posebnu crkvu i bolnicu, na uzdržavanje kojih se godimice troši iznos od 1.824 rubalja.

Ove nam obstoјnosti same po sebi već jasnu sliku, upravo veličanstvenog tog instituta predočuju, prikazujući nam podjedno i na tom polju narodno-gospodarstvene djelatnosti orijaški napredak Rusije, za posliednjih decenija, uslied koga se Rusija danas, malo ne na svakom polju javne djelatnosti, sa svimi ostalimi evropskim narodi i državami uspješno takmiti može, te koji jest uzrokom da Rusi danas već i najbolju šumarsku visoku školu, jer se takovom netom opisani institut pravom nazvati može, imadu.

K pitanju umirovljenja naših lugara.

II.

Piše Gustav Pausa, nadšumar.

U jednom predidućem članku (1. svezak ovoga lista) razvio sam u obće sustav i način na kojem se osiguranje života temelji, spomenuvši i konkretni slučaj o plaćevnoj dužnosti jednoga člana, koji takovome družtvu pristupi.

U današnjem članku pak, pokušati ću predočiti sve one važne momente, koji bi nas imali kod ustrojenja mirovinske zaklade za naše lugarsko osoblje voditi.

Četiri su ta momenta na kojih se temelji obstanak i svestrano zadovoljenje plaćevnih dužnostih, na kojih se takova zaklada u svakom pogledu osnovati mora, da odgovara svrsi i da izpunjava u nju stavljenе uvjete, a to jesu:

- a) starost godinah člana, kod pristupa k zakladi;
- b) vrieme podpunog službovanja za postignuće mirovine u iznosu podpune bivše godišnje plaće;
- c) visina osigurnine (prämie, prinosa) koju je svaki dotični član obvezan obrokovno godišnje uplaćivati u zakladu; i
- d) broj postotaka koji imaju služiti računu za podlogu.

Čim je član mlađi u godinah kod pristupa k zakladi, i kod stalno ustanovljenog roka podpunog službovanja za dobiti po izmaku istoga mirovinu u visini podpune mu posliednje plaće, time naravski mora biti i osigurnina veća, jer predleži mogućnost duljega uživanja te mirovine; obratno pak može biti osigurnina manja čim je član mlađi u godina kod pristupa k zakladi, uvjetom da kod jedne präcisirane starosti godinah života nastane nemoć udovoljivati obveznostim službovanja i tim nastupa umirovljenje i započetak alikvotnog diela mirovine u iznosu podpune posliednje plaće. Da je taj zaključak istinit, pokazuje nam u tom pogledu provedba računa, koju smo u interesu boljega pregleda stavili u tablice I. i II. U tih dviju tabla složene su brojke nepobitne istine, jer račun jest ovdje kardinalni temelj svega, ako se obraniti kanimo varka u naših ufanjah, jer valja i ovdje na umu zadržati onu znamenitu izreku „Pesslera“: „. . . . den die Rechnung ist der Wirtschaft Seele, und die Zahl ihr letzter Beweis“.

Nu da nebude vodjenje računa zaklade bezpotrebno otežano i zamršeno, to se pokazuje probitačno razdijeliti životne starosti u dva razreda, te je običajno u koliko nama za to tablice pomora služiti mogu za podlogu, uzeti dobu od 35 godina za normalnu, te sve osobe do nastupa 35-godišnje dobe ubrojiti u prvi, a od to doba i više u drugi razred starosti.

Napose pako valja kod svakog konkretnog slučaja, naime kod svake družvene zaklade, u koliko posjedujemo za to vlastitih ili bar upotrebljivih tudihih podataka, za ustanovljenje te normalne dobe, odnosno za ograničenje dobnih razreda, te naše podatke, (naime o poprečnoj starosti lugarskoga osoblja kod nastupa službovanja odnosno pristupa k zakladi i poprečnu dobu provaljenih službenih godina do postanka nemoći ili umirovljenja), prispodobiti gore iztaknutoj normalnoj starosti života, i po tome i kod naše zaklade tu normalnu dobu istinitosti prilagoditi.

Za takovu prispodobu si doduše kod imovnih obćina nebudemo mogli jošte podatke z: poprečno vrieme službovanja pribaviti, jer je institucija imovnih obćina jošte premlada, možemo daklem samo tuj dobiti podatak za poprečnu starost našega lugarskoga osoblja kod nastupa službovanja kod imovne obćine, kako nam to izkazuje tabla IV. Stanovitu starost pako, odnosno vrieme službovanja, poslije kojega lugarsko osoblje u obće poprečno postane biti za dalnju službu neuporabivo, nemoćno, možemo si pronaći uz prispodobu naših okolnosti (otežano ili olakšano službovanje), sa tudijsimi krajevi i okolnostmi. U tu svrhu su nam dobro došli podaci, jedini do sada tičući se šumarstva, na obću porabu izdati, naime publikacija „Beiträge zur Pensionsstatistik“ od ministerijalnog savjetnika i c. kr. zemaljskog nadšumarnika R. Miklitz-a, koji nam predočuju okolnosti od 9 velikih imanja u cisaljtaniji i takovih u državnom šumarstvu tamo.

Po tih stupilo je lugarsko osoblje na 9 velikih imanjah u stanje mira poprečno u svojoj 63—4. godini starosti, nakon dovršenog službovanja od poprečno 30.^a godina, a kod državne šumske uprave u svojoj 61—6. godini starosti nakon dovršenog 34.^a godišnjeg službovanja.

Pošto se ti podaci temelje na bitnosti, (što od 1541 osobe lugarskoga stališa stupilo s vremenom 216 osoba u stanje mira), to možemo te podatke i za našu uporabu tim sigurnije predanje prihvati, što to lugarsko osoblje služilo i služi pod raznovrstnim službenim okolnostmi, u kojih se nalazi i veoma otežano službovanje po gorskih šumah (alpah). Iz toga erpimo daklem proiztok taj, da se podpuno službovno vrieme može odkrojiti samo na 30 do 35-godišnje službovanje, ter je ujedno tim doprinešen dokaz, da je zakonom odmjereno službovanje od 40 godina previšoko uzeto; jer ako se i dopušta, da se lugarsko osoblje po naravi službovanja kreće i preživi veći dio svojega života u svježem zraku, koji je najbolji liek za uzdržavanje zdravlja, nesmije se ni drugom stranom zaboraviti danomični napor tjela i škodljivi zdravlju upliv elementarnih nesgodah kojimi se „hoće neće“ to lugarsko osoblje izvrći mora, dva faktora, koji pretežuju korist svježega zraka!

Kada smo pako jednom s time na čistu, ostaje nam za provedbu računa ponajprije dalnje važno pitanje, koji broj evni postotak da računu podložimo?

Za sigurnost budućnosti preporučava se ovdje uvek manji postotak od običnog uzeti; jer je poznato, da se oveće svote na dulje vremena daju samo uz jeftinije uvjete ukamatiti. Osim toga mora nas tu voditi i obzir, da postanak te zaklade proiztiče iz težko zaslужenih prištednjah i žrtvah ljudih, koji teže očute eventualni gubitak nego li dobro stoeći trgovci i velikaši; zato treba njezine osigurnine na sigurna mjesta, makar manjim postotkom ulagati.

Najsigurniji uložak jest svakako onaj uz hypotekarnu sigurnost, akopren uz manji postotak, jer ratarstvo (bar u ovdašnjoj okolici) nepodnosi velike kamate na uzajmljeni novac ako nećemo da svojevremeni odplatak glavnice ili obstanak ratarstva iluzoran postane. Uložak pako u novčane zavode, gdje se uložci kreću skoro svaka 24 sata na korist ili gubitak, ili pako u državne ili privatne papiere, nosi dakako veći postotak, ali tko nam jamči za obranu pred gubitkom? Nemože li novčani zavod kod najbolje pregledbe od strane države, ipak falirati, kako dovoljno primjerah imademo, nemože li nadalje i sama država biti potorištem nesrećah, tako da nastane potreba financijalnih operacija, koje državne papire podvrću konvertaciji itd.? Iz toga mnijemo, da je podloga postotka sa 4% skrajna granica za račun.

Na temelju tih podataka onda, možemo se odlučiti započeti izračunati osigurninu što ju obročno godimice lugarsko osoblje u zakladu pridonašati imade, da u svoje vrieme mirovinu uživati može.

Točan račun tuj je od važnosti, jer kako nije pravedno da uz premale osigurnine nastaje nužda, da se svojevremeno izplatiti se imajuće mirovine, radi nedostatka sredstva restringiraju, tako takodjer nije opravdano da lulugarsko osoblje sada uplaćuje mnogo veće osigurnine nego od potrebe, za da možda nastane doba kad se te osigurnine i umanjiti mogu.

Zašto bi sadašnji članovi plaćali za korist budućih? Zaklade ove neimaju svrhu nakupiti oveće glavnice od tekuće potrebe pokrića, jer imaju samo služiti za osiguranje mirovina, a ne kako drugi osiguravajući zavodi za donesenje visokih dividenda i obogaćenje društva odnosno dionika.

Na temelju predstojećih načela sastavimo daklem uporabom formule V. označene u I. svežku strana 13. ovoga lista sliedeću tablicu, koja predočuje uz uvjet 20% pristupnine godišnje osigurnine za razne starosti osoblja i 30, 35 i 40-godišnje podpuno službovanje.

Nu taj ključ valja samo, kako spomenusmo, za slučajevе podpunog službovanja. Zato izračunamo i sastavimo takodjer još i drugu tablicu, koja predočuje premije uplata u zakladu, za slučajevе kada osoba sa svojom 60. ili 65. godinom starosti stupi u stanje mira.

Od predstojećih dviju tablica kombinirana je zatim sliedeća tabla III., koja nam predočuje, koliko bi morao plaćati lugar, uz uvjetom 20% pristupnine godišnjih prinosa, ako i prije ustanovljenog podpunog službovanja stupi u stanje mirovine u svojoj 60. ili 65. godini starosti.

Tabla I.

Starost lugara u godinah pristupa k mirovinskoj zakladi	Uz pristupnину od 20 for. od svakih 100 for. godиšње plaćе, plaćati ima doćini lugar godиšnji prinos za svakih 100 f. doživotne mirovine		
	ako mirovina započeme, poslie:		
	30-godišnjeg	35-godišnjeg	40-godišnjeg
	s l u ž b o v a n j a forintih austriјанске vrednosti		
25	10.78	5.40	2.36
30	8.21	3.64	1.21
35	5.65	2.14	—
40	3.50	—	—

Tabla II.

Godine sta- rosti lugara kod pristupa k zakladi	Uz pristupnину od 20 for. od svakih 100 for. plaćе, plaćati ima do- ćini lugar godimice za svakih 100 for. mirovine		
	ako ista započeme u		
	60. godini	65. godini	
	s t a r o s t i l u g a r a forintih austr. vrednosti		
25	5.54		2.36
30	8.21		3.64
35	12.45		5.66
40	19.04		8.87

Tabla III.

Starost lugara kod pristupa k zakladi	Lugar nastupivši mirovinu u											
	60. godini starosti						65. godini starosti					
	plaćati bi imao prinos od svakih 100 for. plaćе, kada podpuno slu- žbovanje traje											
	30 godina	35 godina	40 godina	30 godina	35 godina	40 godina	30 godina	35 godina	40 godina	30 godina	35 godina	40 godina
	pod- puno	nepod- puno	pod- puno	nepod- puno	pod- puno	nepod- puno	pod- puno	nepod- puno	pod- puno	nepod- puno	pod- puno	nepod- puno
	s l u ž b o v a n j e											
	—	—	—	—	2.36	4.84	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	2.36	4.84	—	—	—	—	—	—
30	—	—	3.64	7.03	1.21	6.15	—	—	3.64	—	1.21	3.18
35	5.65	10.87	2.14	8.89	—	—	—	—	2.14	4.85	—	—
40	3.50	12.69	—	—	—	—	3.50	7.38	—	6.34	—	—

Tabla IV.

L u g a r s k o g o s o b l i j a										Do 1884. bude
broj										
zaračunana svota za od- mjeranje mirovine										
ukupno										
poprečno na momka										
starost u godinah kod namještenja										
ukupno										
poprečno na momka										
starost u godinah kon- cem 1884.										
godine službovanja kon- cem 1884.										
ukupno										
poprečno na momka										
starost muža kod vjen- čanja										
ukupno										
poprečno										
starost žene kod vjen- čanja										
ukupno										
odpada na obitelj										
broj djece do 1884.										
ukupno										
poprečno										
starost djece do 1884.										
stavljen u stanje mirovine										
u m r l o j e										
inače nestalo										

* razdijeli li se taj broj na dva razreda, naime do 35 i preko 35 godina, onda iznosi poprečna starost onih do 35 godina, 30,5 godina.

Iz table II. i III. se daje izviditi, da čim je stariji lugar kod pristupa k zakladi, ili kod nastupa u službu, tim veći moraju biti prinesci, koje uplaćivati ima u mirovinsku zakladu.

Prije nego li dalje zaključujemo, držimo potrebno predočiti istinite okolnosti, obstojavše kod ove imovne obćine, kako nam ih razjasnjuje tabla IV.

Kako smo prije spomenuli, služuje osoblje cislajtanskog šumarstva poprečno 34.2 godine, a kako iz spomenute publikacije R. Miklitzta vidimo, bilo je to lugarsko osoblje poprečno namješteno u svojoj 27.4 godini starosti.

Sravnajuć sa timi podatci, obstojnosi kod ove imovne obćine (tabla IV.) izpustiv abnormalni nastup službe nakon dovršene 35. godine života, vidimo da se kod nas lugarsko osoblje namješta poprečno u 30.5 godini starosti.

Sravnimo li to sa godinom, u kojoj je stupilo (poprečno) cislajtansko lugarsko osoblje u stanje mira, sa obavljenimi godinama službovanja, to dolazimo do zaključka, da za naše okolnosti opredelimo 35-god. službovanje, nakon kojega u slučaju dalnje nemoći službovanja, pravedno bude, da se takovomu lugaru za stare dane života, kao mirovinu izplaća čitava plaća.

Iz table III. nadalje dolazimo do zaključka, da kod ustanove godišnjih prinosa u mirovinsku zaklade bude od potrebe, razlučiti dva razreda, naime do 35 kao I. i preko 35 godina starosti kao II. razred starosti.

Po tome bi iznašali prinesci lugarskoga osoblja, koje nije nastupilo 35. godinu, godišnji prinos od plaće 3.64 ili okruženo na 4%, dočim bi prinesci lugarskog osoblja nastupljajućeg 35. godinu i više iznašali 4.55 ili okruženo 5% kao godišnji prinos u mirovinsku zakladu, u jednom i drugom slučaju uz preduvjet 20% pristupnine.

Nu pošto ta mirovinska zaklada, kao svi takovi instituti, imade zadaću, ne samo lugarskomu osoblju davati mirovinu, već takodjer udovicam i neobskrbljenoj malenoj djeci dopitivati mirovinu, odnosno pripomoći za odgoj poslednjih, to nam preostaje jošte izračunati onaj % koji bi pridonašati moralu lugarsko osoblje u to ime.

Taj postotak prinosa od plaće lugarskoga osoblja izračuna se po formuli, temeljujućoj se na vjerojatnosti, (Wahrscheinlichkeit) da a godina stara osoba (lugar) i b godina stara osoba (supruga mu) jošte 1. 2. 3. i više . . . u godinah skupa živili budu, t. j. da: $v = \frac{l_a + n}{l_a} \times \frac{l_b + n}{l_b}$, daklem:

$$\frac{1}{l_a \cdot l_b} \left[\frac{(l_a - l_a + 1) l_b + 1}{1, \text{ op}} + \frac{(l_a - l_a + 2) l_b + 2}{1, \text{ op}^2} + \dots o \right] r = \\ \left[1 + \frac{1}{l_a \cdot l_b} \frac{(l_a + 1 \cdot l_b + 1 + l_a + 2 \cdot l_b + 2 + \dots l_a + 35 \cdot l_b + 35)}{1, \text{ op}^3} \right] p$$

Na temelju predstojeće formule izračunali smo onda pod uvjetom, ako udovica dobije $\frac{1}{3}$ plaće pokojnoga si muža u ime udovne mirovine, da u to ime lugarsko osoblje od svoje plaće pridonašati mora 1% godimice u mirovinsku zakladu

U slučaju pak, ako li se lugar oženi u svojoj 50. godini, ženom koja je 15 i više godina mlađa od njega, tada mora iznašati gore spomenuti prinos $2\frac{1}{4}\%$.

Iz predstojećega napokon resumiramo, da bi uz predmnjevu 35-godišnjeg neprekidnog službovanja, svote koje bi lugarsko osoblje u mirovinsku zakladu uplaćivati imale, iznašale i to:

a) pristupnina od godišnje plaće	20%
b) godišnji prinesci i to:	
za lugara, koji kod namještenja u službu, odnosno kod pristupa k mirovinskoj zakladi, jošte nastupio nije svoju 35. godinu, od godišnje plaće (4 + 1)	5%
c) oni koji nastupiše 35. godinu života svoga (5 + 1)	6%
d) u slučaju, ako se lugar oženi u svojoj 50. godini, ženom koja je 15 i više godina mlađa od njega, plaća godišnje od svoje plaće	7 ¹ / ₄₀ %

Gojenje rakâ po šumskih potocih.*

O tom predmetu nalazimo u „Oesterreichische Forst-Zeitung“ na strani 244. od g. 1884. sliedeći zanimivi članak g. L. Lindesa.

Temeljne zasade rakogojsvta žalivože, manje su poznate od onih ribogojsvta. To će biti takodjer glavnim uzrokom umanjenja, odnosno nestajanja raka, u malo ne svijuh europejskih vodah u novije doba. Za poslednjih šest godina, užvitlala se silna prašina t. z. rakovom kugom (Krebspest) pripisujući tom vanrednom pojavu uzrok malo ne posvemašnjem nestajanju tih životinja. O neznanju, poždrljivosti i bezsavjestnoj špekulaciji ljudih u tom obziru pisalo se malo ili ništa, pa ipak jest u istinu uništajuća borba, koju je nezasitna težnja za dobitkom spekulativnih tržaca, koji u svrhe kolosalnog izvoza vodurine bezobzirno izrobiše, mnogo štetnija i gorja, od toli razvikkane kuge, o uzrocih i osebujnostih, kao i načinu razgranjivanja koje danas još skoro ništa neznamo.

Sam način postupka tih ljudih, najbolje nam predočuje statistika prodaje. U velikom tržnom triemu u Parizu, prodaje se danomice popreko 300 košara, (po 80 komada) potočnih raka, koji uz riedke iznimke svi iz voda Austro-Ungarije i Njemačke potiču. Ovo razbojno gazdinstvo tim je pogubnije, u koliko bo već i naravni neprijatelj raka, vidra, kroz čitavo ljetno noć na noć, u velike tamani rake, jer joj bo laglje hvatati rake no ribe.

Nadalje nevalja zaboraviti i na to, da i u rakah, kao i u ostalih životinjah postoji medjusobna borba za obstanak, da se ta borba bezprimjernom žestinom vodi, te obično smrću slabijeg svršava. Uočimo li pako sve te obstojnosti, to

* U svoje doba spomenusmo u ovome listu naredbu, koju je visoka vlada izdala u svrhu uredjenja rakolova u naših krajevih, koji, kako u obče poznato, za poslednjih godina vidno propada, ma sve da još tomu nije dugo što se iz Odre, Lonje, Krke (kraj Brezca), Čazme i t. d. sila božja tih životinja godimice polovilo i u svet prodavalо, i stoga držimo, da će biti dobro, ako o rakogojsvtu i koju obširniju ovdje iztaknemo, nebi tako možda, koju tu doprincieli, da se naši potoci i opet zamlade koristnimi timi životijumi.

nam je lasno pojmiti, odkuda potiče rečeno nestajanje raka, po mnogih krajevih, te su posvud nalazeće korepine bile razlogom mnjenja postanka rečene rače kuge.

Raci zahtievaju isto takovu njegu i zaštitu, hoćemo li, da se povoljno razvijaju i množe, kao što i sve ostale životinje, koje su vredne i prikladne za razplod.

U naših vodah, nalazimo ponajpače potočnog raka (*Astacus fluviatilis*). Ovaj ipak varira prema nalazištu, bojom, veličinom i tekom. Obično se razlikuju dvije odlike: plemeniti i gorski rak. (*Edelkrebs und Quellenkrebs*). Prvi imade crvenkaste noge, debele, tupe malo kalane štipaljke, stisnuto tielo i tamnozeleno smedji hrbat; živi više u stajačih vodah. Gorski rak imade bielkaste noge, dugačke, oštре i šljocate štipaljke, dugoljasto tielo, svjetlo zeleni hrbat, obitava u vodah gorskih potoka.

Raci obitavaju po špiljah, te su po tome noćne zvjeri, najvole gledom na način živovanja, obitavati u tlu ilovasto tresetnom, osobito pako izpod bune-nastih obala potoka, koji su obrasli vrbama, jalšama ili inakim drvljem, tako da se medju žiljem posakrivati, a i od sunčanog žara očuvati mogu.

Takova im obitališta pružaju i najviše hrane, u koliko bo u tih svojih skrovištih udobno vrebaju na prolazeću hranu. Hrane se pako toli životinjskim, koli i bilinskimi tvarmi, ponajglavnija im je hrana medjutim meso raznih životinja. Od živih vodozemaca najvole se hraniti kozlići (*flohkrebs*), puževi, mlađimi žabami, glistami, malimi ribicami i t. d. uz to pako vole i raznoliku strvinu. Od vegetabilija žderu koješta, nu najvećma vole crnu repu ili mrkvu.

Kod racionalnog rakogojstva, od velike je važnosti, da znamo brzo i točno razlikovati spolove, u koliko bo ženke osobiti obzir zahtievaju, a i u svako doba poštujene ostati moraju.

Račica, kojoj prinadleži produkcija račjih jaja, imade mnogo širju repinu od mužaka, te imade na temeljnih sglobovih (*Basalgiedern*) drugog para noguh po dva otvora, koji predočuju otvore legla. Mužak imade iza zadnjeg para noguh čunjastu nabubrinu mužkog organa razplodbe. Tečajem mjeseca rujna, a prema vremenu i do pod konac listopada, pare se raci, a istodobno sledi i naplodba ženkah. U tielu poslednjih nalazi se neposredno pod srcem deltasta stvorba, t. z. jajnjak, odkuda odrasla ili zriela jaja u jajnik dolaze, te preobučena posebnom liepčastom substancijom, iz gorispomenutih otvora izlaze, za da se odmah u malenih snopićih na repini posade. Tuj ostaju pod zaštitom brižne matere do lipnja ili srpnja; dok se mladi neizlegu, koji ipak još kroz desetak dana, s materom posebnim končicem spojeni ostaju. Zatim sledi odieljenje, dočim mladi istodobno po prvi puta mienjaju korepinu t. j. mutiraju. Tako raci do jeseni po pet puta gube korepinu, a do dojdućeg srpnja još tri puta, tako da godinu stari rak u 9. korepini živi.

Do početka treće godine života mutirao je rak četrnaest put, od onda pako mužki raci godimice dvaputa, ženke pako samo po jedanput još korepinu ponovljaju, u koliko bo ove jajaščah radi tako lasno nemogu odstraniti koru. Stari raci mienjaju korepinu samo po jedanput na godinu.

Nakon oplodnje, zavuče se ženka u šilju, zatvoriv ju prednjim dielom tela; mužak još njeko vrieme obilazi, oplodi još dvie do tri ženke, te se tek kod nastupa jesenskih mrazova zavuče u šilju gdje započme zimovati. Mladi raci se tekom ciele zime razvijaju. Za to doba potrebuju jaja, neprestano oplaćkanje vodom, koja im potrebni kisik dovadja. Na dolnjem dielu repa ženke viseci snopići jajašca sadržavaju poprečno 200 do 300, u riedkih slučajevih takodjer i do 400 komada jaja.

* * *

Glavni uvjet rakogoštva, odnosno ribogoštva u šumskih potocih, naročito po gorskih krajevih, jest osjeguranje čim moguće više jednakog i trajnog pritoka vriela, za da potoci ljeti mjestimice nepresuše, odnosno zimi za velike studeni do dna nepremrznu, što se žalivože prečesto zgadja, ako je pritok preslab, ili ako vremeno čak i posve presahne.

Uz takove obstojnosti morat će toli raci koli i ribe, koje za dobe nestišože u mjestimice se nalazeće dubine, poginuti. Najbolji uztuk protiva tomu jest sagradjenje horizontalnih jaraka u savezu sa branami rulje (Gerölfänge), tim si bo možemo stalni pritok vode osjegurati, a podjedno i zamuljivanje korita prepričiti. Osim toga valja i u samom potoku mjestimice, ne odviše daleko, izkropati udubine, čime se neobhodno nužni grotlići stvaraju, koji rakom kao i ribam u svakom slučaju potrebna zakloništa osjeguraju. Zatim valja primjereni padu korita, u odgovarajućih razmacih male brane, nizkim nu jakimi usovi iz drva ili kamena sagradjenimi, ponamjestiti, koje treba da su tako sagradjene, da možebitno nenadano nastavšoj bujici brzi i lahki odtok vode omogućuju. U sredini svake takove brane, treba odgovarajuće normalnom pri i odtoku vode više centimetara široki žrieb iz drva namjestiti, kojim obično pritok vode i opet odticati može. Taj odvodni žrieb se na prednjoj strani ima zatvoriti finom mrežom od žica, za da maleni raci nemogu po volji desertirati. Pročelje svakog usova, valja obložiti daskama, za da u slučaju poplave voda lasno usov prevaliti uzmogne, bez da se sav usov izpire, čim bi se takovi brzo raznesli.

Kod svake brane, neposredno nad koritom, valja namjestiti svrsi shodni otvor, za da se prema potrebi i svako doba, svaki takov grotlić posve izprazniti može, u svrhu omogućenja revizije resultata uzgoja u svakom pojedinom odjelu potoka. Taj se otvor međutim mora dati za obično dobro začepiti, za da se neosujeti potrebno nakupljanje vode, kao i da se onemogući pojedincem možda iz objesti bez osobite potežkoće vodu odpuštati i t. d. Osim spomenutog trebat će obično provesti još i korekciju obala, za da se u slučaju bujica prepriče popuzine, i ine veće štete.

Neima dvojbe, da će u svih onih šumskih potocih, koji u obće odgovaraju potrebam i načinu življjenja raka, odnosno riba, te koji su protiva štetnim uplivom, kao i samovoljnim slučajem svake vrsti po mogućnosti osjegurani i obranjeni, uspjevati ti cieni obitavaoci voda, te će toli trud kao i uloženi troškovi liepim prihodom izplaćivati, i tim više što su, a i bit će raci svako doba tra-

ženi i cieni trgovački proizvod. Za naplodbu takovih, u rečenom smislu priredjenih potoka, valja izabrati odrasle, circa pet do sedamgodišnje rake, i to gledom na razmjerje spola, po razmjeru 6 : 4. t. j. uvek za trećinu više ženka od mužaka, u koliko bo jedan mužak (kokot) zadovoljava bar po dve ženke. U kojoj količini, da se pojedini odieci zaplode, ovisi o veličini prostorine vode, o svojstvih obale gledom na obitališta, kao i o nalazeći se hrani, poprečno se može uzeti na svaki četvorni meter vodene površine 40 do 60 raka, odnosno što se spola tiče, 27 : 13 do 40 : 20.

Najzgodnije vrieme za zaplodbu novih gojilišta jest mjesec ožujak i travanj, čim vode stalno odmrznu, u to se vrieme uz to i spolovi lasno razlikovati mogu, u koliko bo ženkam još jaja izpod repine vise, nadalje predstoji dozrienje jajah, a ženke imadu baš još vremena, da se u novih obitalištih udome, prije no se mladi račići još izlegnu. Mladi raci međutim još za dugo neostavljaju mater, već joj se štipali zahvate za noge, te ju tako sliede, sakrivajući se za najmanje pogibelji pod majčinim repom, koja se onda zajedno s mladimi brže bolje zavleče u rupu.

Konstatovano je međutim, da ljubav majčina u rakah, nije osobite trajnosti, dapače one i u slučajevih sbilja osobitom nasladom vlastite mlađe poždiraju, stoga je pako potrebno, da se za vremena mlađi raci odstrane od starih, svakako pako onda kad se odiele od matere. U tu se svrhu onda sva voda iz pojedinih grotlića, pomoćju prije spomenutog otvora na dnu usova izpusti, (pri čemu se otvor svrsi odgovarajućom željeznom mrežom zatvori, za da mlađi raci nepobjegnu s vodom), a stari se raci onda odmah pohvataju, te u posebni oveći razdiel potoka prenesu, gdje se jeseni po drugi put pare. Slijedeće se proljeće ženke i opet na prije spomenuti način ulove i u prazne odjele presade, gdje se isti posao opetuje čim se mlađi dovoljno ojačaše. Samo se sobom razumjeva, da se toli mlađi, koli i stari raci moraju umjetno hraniti, ako li već sam okoliš vode, nebi dovoljno hrane pružao. Iz spomenutog nadalje slijedi, da rakogojstvo kao i svaki racionalni uzgoj, stanoviti gospodarski sustav, (uz petgodišnji turnus) predmjeva, za da si osjeguramo odgovarajući uspjeh, i u koliko bo rak pet godina potrebuje dok se posvema izraste, te dok spolnu zriješost dostigne.

Naše šumsko gospodarstvo i nacrt novog šumskog zakona.

U IV. svežku ovoga lista, objelodanio jest katastralni šumarski nadzornik g. Ettinger članak, u kojem upozoruje na dve dosta važne manjkavosti naših postojećih šumskih zakona, naime, na neograničenu dozvolu vodjenja t. z. prebornih sječa po občinskim i vlastelinskim šumah, kao i na neobdržanje zimske dobe sječe, kod gradjevnog drva, te posljedice tih činjenica. Sad ćemo u slijedećem iztaknuti još jednu ne manje važnu manjkavost, našeg šumarskog zakonarstva, a ta jest po našem mnjenju, dozvola neograničene parcelacije šumištah.

Parcelacija ili diona razprodaja velikih imanja preuzeala jest u novije doba osobito po Hrvatskoj silno, te nam je poznato sijaset takovih slučajeva

gdje se najljepše arondirana i komasirana imanja upravo na sitno razkomadaše, i tako parcelirana porazprodaše. Da je pako takova parcelacija i samih arondiranih gospodarskih zemalja, odnosno vlastelinstva, i sa narodno-gospodarskog gledišta veliko zlo, najboljim dokazom tome, što se drugud baš obratno, i uz dosta znamenite žrtve oko komasacije i arondacije posjeda nastoji. **Od najštetnijeg upliva jest pako takova parcelacija po šumarstvo.** Razkomadani oveći šumski kompleksi, iza takove parcelacije, tako rekuć na očigled izčešavaju. Parcelirana šumišta kupuju obično maloposjednici, seljaci. Ovi pako visoko šumski uzgoj u obće niti mogu niti običavaju podržavati, njima jest glavno, do kolosjeka doći, odnosno kupljeno šumište čim prije izkrčiti, te kuruzom ili inim gospodarskim biljem zasijati.

Po neznatnih površinah, kako znamo, slabo se izplaćuje šumarstvo, dapače ono ponajviše izključuje i potrajanost šumarenja. Prihodi su neznatni, a riedki, a troškovi nerazmerni, i stoga se takove šume brzo pretvaraju u pašnike i kolosjekе, ili što je najobičajnije, one se krče. Uzmemo li pri tom još na um i zlosretnu diobu zadruga, to si lasno možemo predočiti brzo nestajanje takovih maloposjedničkih, odnosno parceliranih šuma. Kamo takova parcelacija šumištah vodi, dokazuje nam nadalje najbolje naše Primorje i Zagorje. Neimamo žalivože službenih statističnih podataka u tom pogledu, niti nam je poznata ona površina šumska, koja se godimice diljem naše domovine, bilo znanjem ili bez dozvole nadležnih oblastih krči i pretvara u inake težatne zemlje, ali mislimo da nećemo pogriješiti, ako rečemo da se tako godimice bar 5—10.000 ralih šumišta pojništi. Na maloposjed odpasti će nadalje u našoj domovini oko 400.000 ralih šume, koje se šumište uz to, kako jur gori iztaknusmo neograničenosti parcelacije imanja, a naročito i vlastelinskih šuma, u istom razmjeru od godine do godine množi, kako ono vlastelinskih ovećih suvislih šumišta nestaje.

Krčenje omanjih šumskih čestica, te pretvaranje takovih u vinograde, oranice, pašnjake i t. d. vrlo je težko, skoro nemoguće iz gori iztaknutih razloga priečiti, posljedica tomu pako jest kako jur rečeno, da šumica za šumicom nestaje.

Užasne posljedice nestajanja šuma, pako držimo da nije potrebno na ovome mjestu dalje razpredati, jer tko dvoji, neka se odputi samo u Primorje, gdje će se moći podjedno osvjedočiti i o potežkoćah, u svakom pogledu, s kojimi jest kasnije i opet novo ošumljenje takovih goljetih skopčano. Racionalno potrajno šumarenje, predmjeva primjerene površine šumske, jer samo takove omogućuju razmjerje troškova i prihoda svrsi shodno urediti, svaka parcelacija šuma dakle bezuvjetno jest na uštrb intenzivnome šumarstvu.

Kod nas se radi, kako govore, sada o uredjenju šumarskih odnosa, a radi se naročito i oko izdanja novog, obstojnlostim i potrebam odgovarajućeg šumskog zakona, i zato držasmo uputnim upozoriti ovime na pogibelj koja danas prieti našemu šumarstvu, uslijed neograničene dozvole parcelacije imanja, a naročito šuma, držeći, da bi se prigodom izdanja novog šumskog zakona svakako i toj obstojnosti primjerena pozornost svratiti morala.

F. X. K.

Strani nazori o hrvatskom Krasu.

Saobćuje R. Prestini.

Za upoznati štovane čitaoce „Šumarskog lista“ sa nazori jednog inostranog učenjaka o našem Krasu, saobćujemo eto u sliedećem prevod članka što no ga napisa Elisea Rulus u „Uneversele Geographie“ u tom po nas Hrvate toli važnom predmetu:

„Kras jest visočina, kojoj u Evropi neima para gledom na njezin kaos stenja, i na čudne različitosti njezinih klisura; uza sve, da se u depresijah Krasa ne opaža oblika starih ledenjaka, ipak je pokrit odvalinami i oblućem, kao i dolovi, kad ih poplave morene. Koje gdje diže se stjenje, veliki obeliski, gomile odvalina, koje izgledaju kao kipovi neugladjeni; vidiš raznih vapnenjaka, koji tvore prolome i špilje, gledajući ih strašni ostavljuju utisak u srdu putnika.

Putevi, koji prosiecaju taj kup ruina sagradjeni su velikim troškom i trudom, a gdje njih neima, nemoguće je putovati, jer u onoj kamenitoj pustinji, ima kojekakvih uvala i proloma. Talijani zovu ove uvale „foibe“, a Hrvati „doline“; imade ih raznih oblika i dimensija. Njekoje sliče lievku, a druge kojekakvim zdencem, kojim su strane kuki. Medju timi dolinami imade takovih, da bi ih skokom preskočio, al ima i takovih, koje su obrašćene gajevi i šumicami, a prostorom velike, da bi se liepa množina naroda udomilo; prilično su duboke, jer da se bližnje brdine poruše, nebi ih njihovim materijalom nasipalo. U ove se doline slije voda kišnica, koja malo po malo kroz pukotine u podzemne špilje odiče, a na dnu doline ostane dobra naplavina zemlje i bilinskih ostataka. Slegnuv se ta naplavina, postane plodan terain, kojim se stanovnici Krasa dobro okoriste.

Nestašica vegetabilne zemlje, gomile stienja, razni vjetrovi, sve je ovo uzrok, da je na Krasu gospodarstvo nemoguće; al ipak u širokim dolinah nadje narod plodno tlo za obradjivanje, kad mu i nad glavom bura hući. Dolina ima, koje obiluju širokim i obradjenim poljem, a zatvaraju ih izbočene klisure, na kojih uzalud tražiš okom put, kojim blago sidje u dolinu. Nu imade i takovih uvala, u kojih su po dve ili tri okopane lješice, ili po koji trs, kojemu su loze na taljanski način privinute. Čini se, da su ove uvale i ponori postali akcijom vode i grupiranjem vapnenastoga kamenja; isti ovi fenomeni se opažaju u velikom broju u vapnenastih gorah, koje spadaju formacijom svojom glinenoj periodi Krasa.

Imade još modernih geologa, koji misle, da je veći dio ovih uvala postalo uslied nebrojenih rudnih vrela, koja su vapnenac raztvorila. Dokaz akcije rudnih vrela jest crvena zemlja, koja izpunjuje praznine stienja, od koje takodjer polutok Istrija nosi ime „Istria rossa“, „Crvena Istrija.“ Pošto se u ovoj zemlji opažaju tragovi organskih materija, zaključit možemo, da je postala u istom laboratoriju dubokih slojeva, gdje su akcije i reakcije kemične nepristupne.

Starinom bijaše Kraška visočina šumom obrašćena, a osobito okoliš Trsta i Istrije. Korenje hrastovlja prodiralo u pukotine stienja, gdje no našlo crvene

zemlje za svoj obstanak. Još u vrieme Mletčana u prošlom vieku, bila je na glasu šuma motavunska (Montona), koja je obsizala veliki dio centralne Istre, a i ostala zemlja bila dobrahno hrastići obrašćena imenito iztočna strana tršćanskoga zaljeva. Još i danas se opaža po koji ostatak na tršćanskom Krasu, koji je najviše opustošen. Blizu sela Tomaj širi se šumica od nekoliko quadratnih kilometara, a zovu ju, „Rajem Krasa.“ Na mnogih drugih mjestih ima šikarja smrđelja i smrekovine, koje je na njekojih mjestih upravo neprohodno, to je jedini nakit, koji pokriva onaj kaos kamenja.

Znamenito je, što kraška flora, akoprem siromašna individui, ipak obiluje velikim brojem varieteta. Težko je na prostoru od 10 i više čet. met. naći po koju vrst, dočim reprezentanti jedne vrsti zapremaju u Primorju po velike prostore. Uzrok je tomu križanju temperatura, koja vele upliva na floru njemačku, tršćansku i hrvatsku. Ono malo šuma, što je preostalo od prošlih vremena, bilo je tečajem ovoga veka, što pastiri popaljeno, što kozami pobršteno. Tako, da se sada Kras na mnogih mjestih pokazuje u svojoj strašnoj golotinji, kojoj će se težko pomoći. Zadnjih godina većkrat se pokušalo o pošumljenju, al sve uzalud, i to zbog pomanjkanja plodne zemlje, koju kiše i vjetrovi odnesu, al većinom sbog nemara i neznanja seljaka, kojim je bilo pošumljenje povjerenovo. Nu ipak nasadi botanikera Mucija Tomasina i drugih vrstnih osoba, dobrim urodište plodom. Na jednom od najkršovitijih predjela tršćanskoga Krasa, blizu sela Basovice, vide se šumice liepe mlade borovine u najljepšem rastu, koje proporcionalno nisu ništa gorje od staroga hrastovlja u Lipici, gdje se takodjer nalazi carska pastuharna. Kani li se pošumiti Kras, biti će dosta, da se zabrani bezkoristna paša, pa bilo to i u najgrebenastijem predjelu visočine.

Zabraniv pašu ovaca i koza, malo po malo ono bi se golo stjenje pokrilo grmovljem, smrekovinom, a s vremenom isti hrast zauzeo bi svoje staro gospodarstvo. Silvikulturom je moguće samo pošumiti Kras, jer se to već gdjegdje polučilo. Mnogo se već nasadilo akacije, jasena (*fraxinus*), a njekoji praktični poduzetnici pokušali su dobrim plodom grebenastu površinu pretvoriti u plodno zemljiste. Ljudi odabrašo takova mjesta, koja su obkoljena naravnim ciklopičkim zidom, izčistiv neprestanim radom silno kamenje, tako da je onaj kameniti prostor zadobio s vremenom izgled poljâ i oranice. Al takovi su pokušaji riedki, zato nam se i Kras skoro svuda pokazuje pravom kamenitom puštinjom, a ista sela se pričinjavaju kao kup kamenja.

Popev se na vis Basovice i Obćine, vidiš onaj silni kontrast, koji jest medju liepim pojasm tršćanske obale i samotnom pustoši Krasa! Tamo vidiš plavo i debelo more posuto šumom brodova; vidiš zaljeviće nakićene vilami i šetališti te divnimi sgradami; s druge pako strane vidiš golo stjenje, bez potocića i zdenca i bez vegetacije. Kraška vis, koja počimlje kraj Trsta, širec se od sjevero-zapada k jugo-iztoku jest paralela glavnoj osi zapadnoga diela Ilirije. Briegovite kose položene na visočini šire se istim pravcem do hrvatskih gora. Sniežnicu (Schneeberg) se može smatrati južnom granicom tršćanskoga Krasa, jer ovdje postaje rieka većim dielom podzemna a prima vode grebenaste viso-

čine. Zapadno od ovoga brda, koje punim pravom nosi svoje ime, jer je tekom ciele godine sniegom pokriveno, jest depresija, koja se u srednjem veku zvala „Porta Hungarorum“ blizu koje se širi znamenito „Grobničko polje“, gdje su stari Hrvati izvojštili nad Tatari slavnu pobjedu. Ovuda prolazi sada željeznica i liepa cesta. Bližje moru teren se sve više uzdiže, a glavna vis je Učka, koja dominira Istrijom, a svojimi ogranci zatvara dolinu, koja naliči krateru. Ovaj dio Krasa, kojega je Lorenz nazvao „liburničkim“, obiluje crvenom zemljom, klisurinami i uvalami. Brdine „hrvatskoga Primorja“ su jošte gdjegdje pošumljene, al one u Dalmaciji su sasvim gole. Za vremena pjesnika Claudiana zvala se Dalmacija „zemlja šumovita“. Kad su Hrvati zauzeli Raguzu, prozvaše ju Dubrovnikom, jer u okolini bijaše mnogo šuma i dubrava. Postavši Mletčani gospodari onoga kraja, sjekoše tude potrebnii materijal za svoju mornaricu; dapače i svomu prijatelju „velikomu Turčinu“ dadoše god. 1608. slobodu, da si može sjeći drva za svoju mornaricu. A danas? Onaj jadan narod neima u domovini drva nit za ladiju sagraditi. Narod kaže, da šume opustošiše gusari prošlih vremena. Kaže se, da kad bi gusari opazili neprijateljske brodove, da bi upalili velike šume, da ognjem prestraše neprijatelja.

Sjegurno pastiri bijahu prvi i najglavniji pustošitelji šuma; već u XVIII. veku obratiše oni liburnijsku obalu Krasa, kako Talijani kažu, u „kraljestvo koza“, a pošto u šumah privatnih nemogahu pasti, popeli se oni u gorske predjele, koji su bili vlastničtvo obćina i države. Pustošenje Krasa u prošlom veku, jest Austriji toliko štetovalo, kao da je izgubila plodni teritorij od 1.500□ klm., a na kojem bi živjelo do jedan milijun stanovnika. Vozec se dalmatinskom obalom vele je žalostan pogled na gole dalmatinske briegove. Nu na nekojih mjestih Dalmacije bolje bi uspjevalo pošumljenje, nego na Krasu, al dosad se o tom slabo radilo. Ako bi se hćelo pošumiti taj kraj po prisvojenom planu, trebalo bi najmanje dvanaest viekova, da se dodje do starih šuma.

„Gdje dovršava stjenje, a zeleni se gora, počimlje Bosna“, kaže Dalmatinac. Bosna jest zemlja bujne vegetacije, al na žalost, već je po malo nestaje. Kose Hercegovine su već puste, kao one Crnogore, Dalmacije. Prava se Bosna šumom kiti. Skoro polovina zemljista je jošte šumom pokrito; a u onih predjelih, gdjeno seljak po svojoj volji blago pase, već su šume postale pusto grmovlje. Nu na planinah imade još netaknutih šuma. U ovih divotnih šumah, koje obsižu prostor od 160.000 hektara imade razna drva kao: orah, kesten, lipa, klenovina, hrast, bukva, jasen, breza, borovina, jela i ariš.

Za nesreću imade špekulanta, koji se služe i zločestimi komunikacijami, samo da opustoše one liepe šume, koje bi usprot trebalo pomno njegovati.

Hrvatsko se gorje u mnogom razlikuje od liburničke visi: gorje hrvatsko (južna visočina) je kao i istarsko kamenito, ali zato je liepom šumom zaraslo. Jela i visoki bor jest nakit ovih gora, dočim se prama Savi širi divna hrastovina, koja je najljepša u Evropi. Hrvatska hrastovina obskrbljuje trgovista Trst

i Rieku, odkuda se šilje ponajviše u Francezku za pravljenje bačava. Ako Englez i Niemac ponosom govoriti o „britanskom hrastu“ i „teutonskom hrastu“, to si Hrvat može punim pravom reklamirati narodnost ovoga divotnoga stabla, koji je najljepše u Evropi. Nu trebalo bi već jednom racionalnije sjeći, da se ga občuva od pustošenja, a to će učiniti, ako nebudu za mali novac čitave šume trgovcem prodavalci. Žalostno je pogledati blizu gradova i sela ili blizu željezničkih pruga kako ti tude u barah gniju panjevi i ostanci drva kojekuda razbacani, a malo se misli, kako da se ono opet pošumi. Po „globusu“ bila je poprečna vrednost pojedinog hrastova debla u Hrvatskoj:

god.	1850.	.	.	.	od	4	do	6	franaka
„	1869.	.	.	.	„	40	„	50	„
„	1872.	.	.	.	„	50	„	100	„

Naše lugarsko osoblje i pitanje ustrojstva lugarnice.

Piše J. Zezulka, kr. šumar.

U III. svezku o. l. iztaknuo je g. Ilijić obširno, potrebna svojstva lugarskog osoblja tako, da u tom pogledu nebismo mogli šta nadovezati, te nam preostaje jedino iztaknuti žalostnu činjenicu, da žalivože uz male vriedne iznimke, današnje naše lugarsko osoblje većinom svojoj zadaći ne doraslo.

To pomanjkanje u istinu zvanju i zadatku svrsi shodno doraslog lugarskog osoblja, uzrok je, da se i u Hrvatskoj jur, danomice sve više i više osjeća obća potreba t. z. škola lugarnica, kako to i u „Šumarskom listu“ jur njekoliko puta, ma da i žalivože bez pravog uspjeha, naglašivano.

Neželimo mlatiti praznu slamu, al držimo ipak, da je pitanje naobrazbe kao i uredjenja odnošaja našeg lugarsko-čuvarskog osoblja, upravo životno pitanje po naše šumarstvo, i stoga ćemo kušati i mi, da koju k riešenju istog doprinesemo.

Držimo prije svega, da bi svakako bilo u interesu stvari, da naše šumarsko družtvu, prigodom ovogodišnjeg sastanka i u ovom predmetu koju tu odluci, a naročito mislimo, da bi valjalo uznastojati oko ustrojenja škole lugarnice za naše strane. Danas nam postojeća „ratarnica“ pruža ponajvrstnije lugare, to pak sigurno niti je u interesu tih ratarnica, a niti može zadovoljavati našim potrebama. Ustrojstvom škole lugarnice, ne samo da bi ta anomalija prestala, no i našim šumarskim potrebama bilo bi time u veliko pomozeno.

Dopuštamo, da uza sve postojeće manjkavosti, ipak i u nas nalazimo lugara, koji u istinu službu svoju svrsi shodno i sdušno vrše. Nije nam nadalje ni kraj pameti, timi redci možda ma u čemu čestite naše lugare vredjati, žečeć jedino upozoriti na neke obćenite mane postojećih odnošaja.

Prvom, dapaće rekli bismo najvećom manom naših lugara smatrano, tu, što šumu neljube. „Koji lugar šumu neljubi, taj i nevalja“, pa ipak

baš ova ljubav ponajpače našim lugarom nepoznata, a zato i opet, obično ni najrevniji šumar nije kadar lugarsko osoblje svrsi shodno uvježbati, odnosno za službu odgojiti.

Nepoštena, sebična lugara, nećemo ni spominjati, ta „laž imade kratke noge“, a zadaća je oblastih da nas što skorije liše nepoštenih lugara.

Lugar, koji šumu neljubi svom odanošću i prirodjenošću, ostaje šumi, a šuma opet njemu tudja. On u šumi, izuzam prieke potrebe, jedva i boravi, da pače znamo slučajeva, gdje takovi lugari i nakon višegodišnjeg službovanja, ni svoj srez podpuno nepoznavaju, što je napokon naravno dok samo one predjele obilaze, gdje se obično kvaru nadati moraju.

Poznato je nadalje, kako lugari, za kvar počinjen u susjednom srezu malo ili ništa nehaju, misleći „ako susjedu krade, neće lje meni“. Neiztiču se bome ni strogošću, kao ni revnošću u prijavljivanju šumskih kvarova, osobito onih, koji se prigodom nadziranja težko opažaju, kao što n. pr. nepovlastno grabljenje sušnja, paše, sjećenje stromlja i t. d., dapače ima ih žalibože koji takove kvarove i krivimi prijavami pokrivaju i t. d.

Danas, dok težimo u šumarstvo svestrano napredovati, a naročito i znatnim množanjem čuvarskog osoblja stati na put raznovrstnim oštetam i kradjam, naravno, da taj način šumarenja, uz druge odnošaje uzrastlom narodu nemože omiliti, pa da onda uza sve to još mirne duše gledamo, kako se naši lugari jagme, da budu u narodu obljudjeni i popularni!

Neljubeć šumu onom prirođenom odanošću, nesuzbija lugarsko osoblje obično ni navale štetočinaca onom odvažnošću i smionošću, kako to interes službe bezuvjetno traži. Bilo bi sigurno veoma zanimivo znati statističke podatke naše kao i drugih zemalja, koliko li se razmjerno u nas, uz poznate štete, koje se našim šumama nanašaju upravo šumskom pašom, po lugarih ubito svinja, koza i t. d., te ču se u interesu stvari do zgode i opet na taj predmet povratiti, izjavljujući ipak već sada, da bi takovi statistični podaci sigurno vrlo nepovoljno po naše lugare govorili, u koliko bar ja kroz svoje sedamgodišnje službovanje, u četverih šumarijah, nisam žalibože našao ni jednog jedinog lugara, koji bi bio ikada §. 65. šumskog zakona bio uporabio spomenutim načinom.

Da u ostalom našem lugarskom osoblju u istinu energija i odvažnost nemankaju, veli nam medju ostalim izkustvo, polag kojega lugari onoga, skim se bud s česa zavade, znadu i te kako proganjati, nu buduć to čine obično pristrano, to je naravno, da takova jednostranost mora biti jedino povod raznolikim pritužbam, te na uštrb osoblja i službe. Istina je doduše, da je i šumar sam svoje osoblje kadar vojničkom strogošću i točnošću, bar na kakvu takvu energičnost siliti, ali je svakako žalostno dok se dobrim načinom, a ma baš ništa postići neda.

Na rovaš neljubavi prema šumi, brojimo i to, da naši lugari za izpit naučeno toli brzo i opet zaboravljaju, hajući i nehajući za postojeće propise i dužnosti.

Sjećam se pri tom, kako sam jednom, služeći još u Slavoniji, iz čopora svinja, koje zatekoh sa lugarom bez svinjara u šteti, ubio jednu, na što me lugar, koji je više od 10 godina istu šumu čuvao, umoli, da se sad što brže pokupimo! K tome mislim netreba dalnjeg komentara.

Nu konačno, kako da naši lugari i obljube svoje zvanje i šumu, dok se obično tek nakon obavljenе vojne dužnosti t. j. u najboljem slučaju u 32. godini života lugarstvu posvećuju, poznavajući do onda šumu i šumarstvo jedva i po pričanju. U toj dobi nadalje, čovjek već slabo mienja svoje čudi, on bi možda obljbio vojničtvo ili ratarstvo, al da bi sada još uza sve potežkoće i nevolje u službi, mogao i šumu obljuditi, tomu je jur prestari, i zato obično postaje prosti kruhoborac, komu je jedino do osjeguranja udobne starosti.

Da pako bez te toli nuždne ljubavi k šumi, jedino od svjestnosti i poznавања službenog naputka, sve rečeno očekujemo, značilo bi kod manje naočraženog čovjeka, svakako gojiti praznu nadu.

Poznato je nadalje, kako kod nas kod popunjivanja lugarskih služba, osobite nade stavljuju na izslužene podčastnike vojnike. Nu sudrugovi naši, koji bijahu i sami vojnici, znat će, da su danas i u vojsci jur većina tih podčastnika, puki markiraši, koji se i vojnoj dužnosti podaju istom odanošću kako to i mi činimo kao dobrovoljci.

Velikom manom smatramo nadalje i odanost lugarskog osoblja piću. Istina, napornost službe donaša sobom, potrebu za okriepom, al zato ona ipak nemože da ma ikako opravda pijanstvo po krčmam i stanovih. U krčmi se lugar prečesto sastaje s vrlo dvojbenimi družtvima, gubeći službi odteto vrieme, sklapa često uz čašicu vinca sumnjiva prijateljstva, gubeći tako ugled, a uslijed možebitnih zadjevica i prisegom zavjerenu nepristranost. Lugar naučeći se uz kukavnu plaću pijančevanju, postaje obično strastven pijandura, a time već samo po sebi nepouzdanim službenikom.

Nije nam nadalje ipak ni na kraj pameti, svu krivnju, sve to većma preotimajućih šumske kvarova pripisivati nesdušnost lugarskog osoblja, dapače, tu bismo se prije svega morali potužiti na naše političke kao i sudske oblasti, koje šumske kvarove občenito preblago kazne, a prečesto i nekazne, dosudjene šumske odštete, lugarske dangube i globe slabo ili nikako neutjeruju i t. d.

Pisac ovih redaka n. pr. već 4 godine upravlja kr. šumarijom u Begovomrazdolju, poprečno bijaše svake godine u raznovrstnom kvaru, nu ponajviše paševinskom, do 150 žitelja iz Begovograzdolja i Tuka zatečeno i prijavljeno, pa ipak od države dosudjene odštete nebi u ovom vremenu niti jedan novčić utjeran, čim se narod demoralizira, jer takovo višegodišnje izkustvo mora upravo učvrstiti u seljaka uvjerenje, da te šumske odštete nikada ni platiti neće, te i onako već uvriježeno malo uvaženje puka prema šumskom posjedu, još većma učvršćivati. Kakove posljedice će pako nastati po žiteljstvo rečenih siromašnih sela, onda kad se napokon ipak budu te na hiljade iznašajuće odštete počele učerivati, to si je svatko sam predočiti kadar.

Isto tako nemožemo da propustimo, u Prilog lugarskog osoblja spomenuti žalostnu okolnost, da se dangube i odštete dopitane lugarskom osoblju, kod tih razprava isto tako nehajno odnosno nikako neutjeruju i neizplaćuju, kao ni odštete same, negledeći i na neznatnost tih danguba, koja okolnost lugare također na marljivo javljanje podnipošto bodriti nemože. Ona odšteta od 50 do 60 novč. na dan dosudjena, mora sigurno da na svakoga lugara baš ubitačno djeluje, ta za boga čime bi se lugar morao hraniti na putu i u sjedištu oblasti, gdje bi morao konakovati, za da mu tih 50 do 60 novč. dostane!

Prispodobimo samo stime naknadu, koja n. pr. oružničtvu u takovih slučajevih pripada, pa ćemo viditi, da su oružnici kud i kamo bolje nagradjeni u tom pogledu, pa ipak niti je služba oružnika pogibeljnija, niti napornija niti većom odgovornošću skopčana, nego li služba lugara.

Ako se već ova prosjačka nagrada za putovanje, samo po sebi svakomu, koji lugara pukim robom nesmatra, bezuvjetno neopravdano malom označiti mora, to se sjegurno mora još većma osuditi i to, što oblasti utjeranjem iste zatežu, jer odkuda da lugar te troškove smogne, nemora li se uz takov postupak ili silno zadužiti, ili takvim prijavam, koje mu za višednevno putovanje nikoje naknade nedonašaju izbjegavati? Jer neizplaćene te naknade, iznaju uz svu neznatnost ipak n. pr. u šumariji pisca tih redaka, kod pojedinih lugarskih zamjenika sa 25 for. mjesecne plaće i do 70 for. duga, koji se uzprkos mnogobrojnih požurka i od strane istog šumskog ravnateljstva povedenih, ipak još sveudilj neutjerava.

Nije dakle lugarsko osoblje samokrivo, jer i ono uz upravo nesnosne takove odnošaje mora da malakše, tražeći bezuspjeno pomoć. I tu mnijemo da bi šumarsko družtvu koju poduzeti moglo i moralо.

Zaključujući ta razmatranja, te usvajajući podpunoma načelo, iztaknuto u posliednjem broju ovoga lista, na strani 144. i slijedećih, u razpravi: „K pitaju Šumarske obuke“ držimo ipak, da nesmijemo propustiti, da nerečemo još jednu u pogledu jur naglašene potrebe ustrojstva lugarske škole za naše strane.

Lugarnicu takovu, mislimo si i mi, bud pod upravom jednog šumara, kako to n. pr. u Agsbachu u dolnjoj Austriji, ili pak u sjedištu kojeg kr. šumskog ili imovno - občinskog šumsko - gospodarstvenog ureda, gdje učiteljske sile nebi osobito skupe bile, (jer bi po dva sata dnevno mogao svaki činovnik i uz malu nagradu lugarnici žrtvovati), sajno držimo, da bi šume gornje Krajine, za nauk lugara bile svakako prikladnije, jer bi u brdovitom Velebitu i Kapeli bilo više prigode za praktična vježbanja, a svakako i priličnije pitomce okrijepljivati, nego li po šuma ravnice slavonske, niti bi ovdje na lugare mogao djelovati primjer stanovitih po šumi gospodski se vozikajućih lugara.

Razmatranja o njemačkoj carini i trgovini s drvi.

Napisao nadšumar Gj. Koča.

Njegujući svoje eksotično bilje i zakon o socijalistih, izručivanju političkih krivaca, pa i najnoviju kolonijalnu politiku, ide državni kancelar knez Bismark da okulira i davno već presadjenu voćku, koja se doduše u novoj zemlji primila i razvila, ali nije svomu gospodaru dosta plodom radjala. Poznati su najnoviji predlozi njegovi u njemačkom saboru, a poznati su već i njekoji zaključci.

Lošem gospodarskom stanju u Njemačkoj kani državni kancelar pomoći novom carinom na žito, raž i t. d. pa i na drva. Kao dobar političar misli da je dobar i narodni gospodar, sreću, koja ga na političkom polju nikad nije ostavila, kani pokušati i na onom drugom polju, koje nepita za politiku, nego hljeba traži.

Silan se narod iz Njemačke izseljuje; zdravi razum vidi u tom veliku žalost, a knez kancelar vidi u tom dokaz blagostanja, jer „za selitbu treba novaca“. Dok je čitav svet osvjeđočen, da je gospodarsko stanje u Njemačkoj vrlo loše, i da Njemačka nemože svoga naroda hljebom prehraniti, tjera knez kancelar takvu gospodarsku politiku, koja mora njemačkom narodu vrat skrhati.

Nova carina na žito zasjeći će u živec njemačkom narodu, jer će puno skuplje plaćati svaki zalogaj hljeba. Gdje god zemlja neproizvodi ili bolje ne može proizvesti toliko žita, koliko se potroši, tu se višak mora uvesti iz drugih država, a kad je taj proizvod ma koji drugi samo ne hljeb, neka bi ga carina obteretila. Na žito, koje će Njemačka i od sada morati uvažati, plaćati će se skupa carina, a narod će se jedva moći prehraniti. Pa knez Bismark hoće da izkorioni socijalizam?

Osim žita kani se udariti carina i na šumske proizvode: drvo, koru itd.

Naša monarkija je i u jednom i u drugom pogledu i bogatija i obilatija, a osobito Ugarska i Hrvatska, koje su i dosta žita i drva izvažale.

Stoga razloga što Njemačka i na šumske proizvode kani udariti carinu, neće biti sgorjega ako se i mi šumari malo na to obazremo.

Već se danas opaža u trgovačkom svetu sa drvi nazadak, a jesu li to posljedice njemačke trgovačke politike od god. 1879. ili ne, neznamo, nu pošto danas eto kani knez Bismark nove terete nametnuti vanjskoj konkurennciji, to je za sigurno da će nova carina imati još zamašnijih posljedica. On doduše žali, što mora tim nanieti štetu svojim susjedom, Austriji, Rusiji pa i Americi, ali „košulja je bliža od kaputa“.

Udariti carinu na uvoz kakve robe, recimo jednog fabrikata, znači s jedne strane povisiti cienu uveženoj robi, a s druge se strane teži i nastoji tim ozivljavati i dizati domaći obrt i industriju. To se doduše može donekle i postići, ali su kupci i trošci u takovih prilikah izvrženi samovolji tvorničarima, te je njima osobito u prilog uzakonjeno povišenje carine. Da je u takovoj državi konkurenca na vrlo malu mjeru svedena, netreba dokazivati. Glede toga pitanja nisu još ni sami nacionalni ekonomi na čistu, jer dočim jedni brane i

zagovaraju carinu, drugi su proti njoj, te za podizanje blagostanja naroda jedino slobodnu konkurenčiju kao temelj uzimaju. To su ta dva stanovišta, oko kojih se vrti narodno gospodarstveno pitanje, pa možda ima i jedna i druga škola pravo. U nauci, koja se osniva na čisto empiričkom temelju, kao što je to nacionalna ili politička ekonomija, nije to drugčije ni moguće, no kanda je Smithova škola u novije doba pobedu održala.

Mi ćemo se ovdje obazreti na Njemačku, pošto ona silnu množinu drva importira (koliko iz same naše monarkije, pokazati ćemo kašnje brojevi) a drugo, što kani, kako već gore rekosmo, svoje šumske proizvode pred stranim novom carinom zaštitići. Posliedice, koje nastaju kad samo jedna država carinu udari, osjećaju sve druge države, koje su bile kao izvozne države te robe.

Carina igra dakle veliku ulogu u narodnom gospodarstvu; nacionalni ekonomi evo ovako ju označuju: carina je namet, koji vlade udare na tduju robu pri uvozu u svoj teritorijum (uvozna carina). Taj namet ima sam razašiljač robe platiti negledajući na to, komu je šalje.

Carina dakle poskupljuje tduju robu, pošto ju prodavaoci za toliko skuplje prodaju, koliko carina iznosi. Ona je pak s druge strane i državi veliki izvor dohodka.

Osim uvozne carine ima još i tako zvana izvozna i provozna.

Ivozna carina može biti financijalna, više kao porez na robu (u Francuzkoj ju zovu i statistična), prohibitivna, kad je namet tako velik, da je upravo nemoguće uvažati tduje robe ili je konačno zaštitna. Posljednjoj je svrha, da tdujoj robi cienu povisi a domaće proizvode podigne.

Braniteljem carine stoji nasuprot škola slobodne trgovine. Pristaše slobodne trgovine uče i dokazuju, da je najpravednije, kad si svatko potrebite survine i fabrikate kupuje ondje, gdje ih može najjeftinije dobiti, a isto tako neka ih prodaje ondje, gdje može za njih najveću svotu ubrati. Kojoj nauci postavljaju za temelj, pravednost i slobodu, te se ujedno smatraju slobodoumnom strankom, dočim za pristaše carine vele, da su nazadnjaci, reakcioneri. Mi se nećemo ovdje upuštati u razglasbanje koliko ima pravo ta teorija u praktičnom životu, navesti ćemo samo da imade vrlo mnogo protivnika. Za ilustraciju kako i koliko se toj teoriji prigovara, neka služi sliedeće. U Englezkoj se smatralo velikim napredkom što nije bilo carine na uvoz žita. Ministar Beaconsfield rekao je jednom sgodom u englezkom parlamentu: „sadanjem našem oskudnom poljoprivrednom stanju neima primjera, a uzrok mu je velikom česti što nije uvoz žita carinom obterećen; naše žetve sve su lošije i lošije, jer im većom cienom nedizemo vrednosti. Vanjska konkurenčija vrlo je štetna za zemljodielstvo“.*

Naravno da drugčije zvone rieči o gospodarstvu kad ih izuste narodni gospodari a drugčije kad se čuju sa ministarskih stolica, koji obično imadu pred očima samo financijalnu politiku države a osobito kad englezki ministar govori kudeći na Irsku. Pa je zato još uвiek drugo pitanje, da li je opravdano

* Monatssechrift für Forstwesen. XXIX. 5.

sa gledišta narodnog gospodarstva, kad vlade kane udariti carinu na izvjestne produkte. Kad državi u svom vlastitom teritoriju manjkaju svi potrebiti uslovi za proizvodnju kakovog artikla ili kad domaći proizvodi nebi mogli izdržati konkurencije sa onimi vanjskim svieta, gdje su možebiti sami spoljni, prirodni odnošaji veoma povoljni za proizvodnju, tad nebi bilo opravdano na proizvode carine udarati.

Prema tomu može država po potrebi neke vanjske proizvode carinom obteretiti, a druge opet slobodno uvažati. Ovo osobito vriedi za proizvode zemlje, dakle žito, raž, drva i vino. U takovom slučaju valja zakonodavnom tielu izpitati potrebe naroda a osobito produkciju zemlje. Udariti carinu na uvoz tih proizvoda znači ili zadovoljiti se s onim, što carinom zaštićena zemlja proizvede, ili ako to ne dotječe, skupo uvozni proizvod plaćati. Jer ako neka država treba za svoju potrebu godišnje n. pr. 30 milijuna hektolitara žita, a proizvodi samo 20 milijuna, to je takova država prisiljena uvozom svoju potrebu podmiriti. Pošto možebiti uz najbolje i teoretično i praktično izobražene gospodare nije moguće podići snagu i proizvodnju zemlje za 10 milijuna hektolitara, to je očevidno da i najveći zaštitnici i branitelji moraju u tom slučaju proti carini glasovati. Dakle teoretički u pravilo složena izreka nemože imati absolutne vrednosti. Kako je sa žitom tako je i sa drvi. Jer udariti carinu na drva već je po sebi znak, da država može svoju potrebu kod kuće podmiriti t. j. ona dobiva sva potrebita drva iz svojih šuma.

God. 1879. uzela je Njemačka carinsko pitanje u pretres, pa je značajno kakovo je javno mnjenje o tom bilo gore u Austriji. Bila su dva tabora: jedni su dokazivali, da je carina umjestna i povoljna samo za industriju, a za proizvode agrikulture da je štetna, pošto su ti proizvodi nužni za svakdanju potrebu, za sam život. Drugo mnjenje, koje su zastupali i austrijski šumari, bilo je, da se imade carina udariti i na proizvode zemlje. Netreba ni dokazivati, da su prvo mnjenje branili sami industrijalci, koji su htjeli skupo svoju robu prodavati, a uz to jeftini hljevac jesti.

Drugo mnjenje doneo je već spomenuti list „Monatsschrift“. U tom listu ujedno je preporučivano, da se vlada svojski zauzme da osujeti nakanjenu carinu Njemačke, pa je na temelju statističkih podataka dokazivano, kakove štetne posljedice od tuda austrijskoj šumskoj trgovini priete. Toliko smo držali za nuždno da o carini u obče progovorimo, a sad ćemo se obazrieti na drugi važan momenat.

Danas šuma sve više i više nestaje, a naročito se u Rusiji, izvoznoj državi prvoga reda, šumsko gospodarstvo vrlo neracionalno tjera. Njemački pristaše i branitelji zaštitne carine u tom nalaze već potrebu carine. No pitanje je, da li Niemci imadu takovih šuma, koje bi mogle odgovarati svim uslovom i potrebam narodnog života.

Naša domovina, a naročito bivše krajiške pukovnije obiluju šumami i to vrlo skupocjenimi, pošto je nadalje i ciela austro-ugarska država bogata na drvetu, te kao izvozna država zauzima u šumsko-trgovačkom svetu znamenito

mjesto, biti će tim nuždније, da se na gore spomenuti moment obazriemo, pošto je to važan faktor za trgovinu s drvi a tim i za samo šumsko gospodarstvo i šumsku produkciju.

Silne prastare šume, kojimi naša domovina obiluje i koje su većinom vlastništvo erara i imovnih občina, već su davno prešle granicu najvećeg prirasta, te je sa gospodarstvenog gledišta već skrajnje doba, da se izsjeku i prodaju. Naravno, da tu valja imati na umu jednu vrlo važnu okolnost: vlastnici šuma imati će samo toliko na trg iznositi, da nepredje roba granice prodaje i traženja, jer poznato je nacionalno-ekonomno pravilo: čim se više roba traži, tim joj više ciena raste. Kad ponude nadvise potrebu i traženje, tada im ciena naglo padne. Tu činjenicu valja imati na umu. Pošto je naša domaća industrija sa drvetom vrlo slaba (a tomu su krivi mnogi gospodarstveni razlozi) to smo upućeni šumske proizvode prodavati trgovcu, koji ih u daleke tudje zemlje izvažaju. Naravno, da taj izvoz neće dugo trajati: s jedne strane valjati će na temelju novih gospodarskih osnova staro drveće u puno kraćem vremenu izsjeći, da se negubi ništa na samom materijalu, a s druge strane valjati će imati pred očima potrebu naroda i namirenje pravoužitnika (kod imovnih občina). Obhodnje, koje su predhodno uzete od 100 i 120 godina, već izključuju nagon-milanje drvnog materijala, a neće biti ni onih dimenzija, kakove danas vidimo; samo će anali pripoviedati o velikih i gorostasnih hrastovih. Naše slavonske šume većinom su hrastove šume, te su šume pak do danas imale najveću tehničku vrednost, a ni za buduće neimamo druge vrsti drveta, koja bi hrast sa svetske trgovine potisnula, gdje se radi o onih tehničkih potreba, kojim samo hrast zadovoljiti može.

Malo gore spomenutu okolnost uvidili su kanda Niemci bolje nego mi sami; uvidili su oni, da nije daleko vrieme, kad će izvoz tehničkog drva prestati, pa da ih to vrieme nezatekne nepripravne i da im industrija ne zapne, obratili su pažnju i to veliku pažnju na svoje domaće šume. Ja neću kazati, da je to pravi razlog njihovoj brizi i pažnji, koju su obratili domaćim šumam i šumskim proizvodom, ali je dosta ako kažemo, da govore o strašnih devastacijah u Rusiji i austrougarskoj monarkiji, jedino možebiti Česku izuzimaju. U Českoj je, kako je poznato, veliki posjed vrlo zastupan, a tu se u zbilji šumarstvo najracionalnije i uzorno kultivira, za ostale pak provincije vele, da su postale žrtvom velike šumske špekulacije. I sjeverna Amerika nezaostaje u devastaciji, šta više, mogli bi kazati, da je ovdje šumsko gospodarstvo najpri-mitivnije i da su šume plienom samovolje i novca. Neima valjda na svetu veće trgovine sa drvi nego što je u Americi, a Chicago je najveće svetsko stovarište drva. Istina, drvo se iz Amerike najviše uvozi u veliku Britaniju, koja svoju potrebu mora podmirivati uvozom, jer je vrlo siromašna što se tiče šume i drva, ali to su sve faktori, koji na svetsku pa i na trgovinu pojedinih država uplivaju. Velika Britanija kani pokajati svoje griehe, kao što i mnoge druge države, koje su nemarom i hrdjavim gospodarstvom svoje šume poharali, te troše sad silne kapitale na pošumljenje golieti i drugih neproduktivnih zemljišta.

Što se gorivog drveta tiče, neimamo razloga za sad brinuti se, veća se briga posvećuje gradjevnom drvetu, a naročito hrastovini, dakle baš ovoj vrsti drveća, koje kod nas veoma prikladnu stojbinu imade. I dok se Niemei prepiru i čitave razprave pišu, kako da što više hrastovih sastojina podignu, to je pitanje u nas već od naravi riešeno; najbolje hrastove šume možemo mi na prirodni način uzgojiti. Kad se izkrči šumski korov, grmlje i glogovina, oplodna sječa je najjeftinija način za uzgoj hrastovih šuma, primjera imamo dosta u šumah brodske imovne obćine.

Racionalno šumsko gospodarstvo postiže svoj vršak u čim većoj proizvodnji gradjevnog drveta. Kako smo već gori spomenuli, zauzima pri tom prvo mjesto hrast. I zbilja, skoro nikada nije to čisto „hrastovo“ pitanje zanimalo i same šumare i šumske trgovce a i države. Niemci, koji su njekada u obilju imali hrastovih sastojina, danas ih i trudom i troškom gledaju da uzgoje barem u mješovitim sastojina. Za smjesu se je pokazala bukva vrlo sgodna, a to je baš uz crnogoricu i glavna vrst drveća u Njemačkoj. Sa omorikom nisu im pokusi pošli za rukom; omorika kanda netrpi toga svoga opasnoga rivala.

Uvažimo li sve gore spomenute okolnosti i predočimo li si potrebu pa uz ovu i izvoz gradjevnog drveta u pojedine države, preći ćemo na drugi vrlo važan faktor, koji u veliko zasjeca u šumarstvo i šumsku produkciju.

Njemačka zauzima što se tiče šumske industrije važno mjesto, ali ona za svoja industrijalna poduzeća nije domaću šumsku robu upotrebljivala, nego je većinom iz susjednih zemalja uvažala. Roba dovežena iz susjednih pokrajina stajala ih je tako jeftino, da se nisu na domaće šume ni obzirali, naranavno, da je tim velika šteta njemačkim šumovljustnikom nanašana. Jeftinoj pak uveženoj robi navadjali su za razlog već gore spomenute, kako oni nazivaju, devastacije šuma, koje su svakako iztisnuli sa vidika njihove rationalne proizvode.

Njemačka treba dosta tresla, a u tom joj pogledu veliki takmac i Austrija i Francuzka. Iz Austro-Ugarske uveženo je u Njemačku:*

1880. 1881. 1882. 1883.

342.728 343.648 331.245 324.326 m. centi

a iz Francuzke redom za iste godine 154.747, 179.763, 157.239 i 158.630 met. centi kore za treslo.

Tvrđoga gradjevnoga drveta i liesa uveženo je u surovom stanju:

1880. 1881. 1882. 1883.

Iz Rusije 896.000 667.496 658.629 393.836 m. centi

Iz Austro-Ugarske . 198.950 171.260 165.427 173.216 „ „

Ostale zemlje (Evrop.) 136.287 65.920 60.328 64.369 „ „

Ukupno . 1,231.237 894.676 884.438 631.421 m. centi

U vrijednosti maraka 6,772.000 5,368.000 5,307.000 nepoznato.

* Zeitschrift der deutschen Forstbeamten 1884. br. 16.

Mehkog pak gradjevnog drveta i liesa (u surovom stanju) uveženo je u Njemačku ukupno:

1880. 1881. 1882. 1883.

10,847.647 12,541.380 10,184.981 11,634.449 m. centi.

u vrednosti maraka 35,797.000 43,895.000 30,555.000 nepoznato.

Izradjenog pak tvrdog gradjevnog drveta i liesa već piljenog uveženo je iz same Austro-Ugarske:

1880. 1881. 1882. 1883.

615.488 626.390 823.212 755.878 metr. centi, a cieli uvoz godine 1883. iznosio je 1,206.134 metr. cente.

Dodamo li tome još uvoz mekanog izradjenog gradjevnog drveta sa prečnih pet milijuna met. centi i poprečnoj vrednosti od 22 milijuna, za te četiri godine, to ćemo lahko uviditi koliku grdnu množinu raznovrstnog drveta treba Njemačka i koliki prama tomu milijuni u strani vanjski svjet iz Njemačke odlaze.

Tim smo, mislim, dosta jasnim crtama označili carinu u obće kao što i šumarski horizont. Dokazali smo brojevi koliku silesiju drva Njemačka mora da uvaža a tim po riečma kneza Bismarca njemački vlastnici šuma grdnostetuju. No ovdje nam valja znati da u Njemačkoj ima vrlo mnogo državnih šuma, tako n. pr. ima u Pruskoj 29%, u Bavarskoj 36%, u Saskoj 34% od cijelokupne šumske površine, koje godimice znatne svote donašaju. Pruske državne šume su n. pr. god. 1879. dale 20,631.891 maraka, god. 1880. 24,643.371 m. a god. 1881. 25,528.684 m., bavarske pak istih godina 14,671.700 m., 14,227.600 m. i 13,665.900 m.*

Podignuti domaće šumarstvo prvi je razlog carini. Drugi razlog (neznamo do duše da li ga je knez Bismark naveo, ali ga je naveo ministar Dr. Lucius u pruskom saboru godine 1882.)**, koji osobito navadaju njemački i to najviše pruski državni šumari, koji Bismarku kod carine najviše kumuju, jesu gore označene devastacije šuma u drugih državah. Treći je razlog pitanje šumskih radnika. Naši šumski radnici skrštenih ruku glede kako se drva iz Galicije u našu zemlju uvažaju, rekao je knez Bismark, a to su stare gusle, koje se uviek nategnu; u njih je sviro i ministar dr. Lucius god. 1882.

Mi se nećemo upuštati ovdje u historiju njemačke carine, ali ćemo ipak u glavnom navesti neke zakone tičuće se same carine.

Njemačka trgovina preživila je razne sisteme. U starom pruskom carinskem zakonu od god. 1818. nalazimo uz carinu naznačeno i carinsko područje za prusku državu. Od god. 1819. pristupilo je toj carinskoj sistemi na temelju državnih ugovora više njemačkih država. Već od godine 1840. pokazala se struja, koja je htjela carinu ukloniti i slobodnu trgovinu uvesti. Ta struja i održa pobedu god. 1865., jer 1. julija te godine nastala nova perioda slobodne trgo-

* Die deutschen Nutzholzzölle von Dr. Bernhard Danckelman, Berlin, Julius Springer 1883.

** Zeitschrift der deutschen Forstbeamten 1. 1883.

vine, koja potraja sve do godine 1879. Carinskim zakonom od 15. julija 1879. uvedena je opet carina, te je na mjesto slobodne trgovine država domaćem radu zaštitu pružila. (Danckelman).

Koncem god. 1882. i početkom 1883. pojavilo se opet carinsko pitanje na dnevnom redu i to najprije u pruskom saboru sa vladinom osnovom za povišenje carinskog cienika, a danas evo o istoj stvari razprave vodi njemački sabor.

Javno je mnjenje u Njemačkoj uvek podijeljeno bilo. I nacionalni ekonomi pa i mnogi šumari bili su uvek protivnici povišenju carine, a naročito trgovci sa drvi uvidjali su u tom veliki udarac.

U obranu povišenja carine napisao je god. 1883. poznati strukovnjak i literat Dr. Danckelman, ravnatelj šumarske akademije u Eberswaldu svoje djelo: „Die deutschen Nutzholzzölle“. Neka nam bude dozvoljeno neka statistička data izvaditi.

Govoreći u prvom poglavju o razvitku carine u Njemačkoj, dokazuje Dr. Danckelman na temelju statističnih data trgovinu s drvi do godine i poslije godine 1879. Dočim je do godine 1864. njemačka trgovačka bilanca bila aktivna t. j. više se izvezlo nego uvezlo, nastupili su od godine 1865. sasvim drugi odnosa, t. j. uvoz je preoteo mah. Da napomenemo samo neke godine:

Uveženo je ukupno robe god. 1872. za	973 milijuna maraka
” ” ” ” 1873. ”	1.763 ” ”
” ” ” ” 1877. ”	1.048 ” ”
” ” ” ” 1879. ”	1.072 ” ”

Uspjeh i financijalni i gospodarski poslije uvedenja carine god. 1879. bio je nadkrilio svako očekivanje. Sama carina iznosila je god. 1880. 166,801.606 maraka, a god. 1881. 192,420.003 maraka.

Okolnosti nastale su veoma povoljne tako, da Pruska ne samo da neima ništa doprinašati u ime izdataka državnih, nego još skoro $3\frac{1}{2}$ milijuna od države za svoje potrebe prima.

Godine 1880. više se izvezlo za . . . 86,225.000 mar.

1881. ” ” ” ” . . . 49,945.000 ”
nego što se uvezlo. Sravniv te stavke sa onimi do god. 1879. uvidja se znatan napredak i razvitak njemačke trgovine i produkcije.

Za zaštitu domaće produkcije bili su uzpored sa reformom carinskog cienika dokinute i tako zvane refakcije i željeznički diferenjalni cienici. Ovi su cienici bili u prilog vanjskoj robi, jer se roba na temelju tih cienika jeftinije dala odpremiti iz inozemstva u Njemačku i kroz Njemačku u Holandiju, Belgiju i Francuzku nego li sa obližnjih njemačkih postaja.

Uvedena god. 1879. carina nije bila udarena niti na drveni ugalj niti na gorivna drva, nego samo na gradju i lies i to:

1. Gradjevno drvo i lies, u surovom stanju ili samo sjekirom otesan sa carinom od 0·10 mar. za met. c. ili 0·60 m. za 1 k. m. (600 kilograma);

2. Gradja i lies piljen, duge i ostala piljena i ciepana roba, zatim vrbove vitke i pruće za obruće sa carinom od 0·25 mar. za met. c. ili 1·50 mar. za kub. metar (600 klgr.). U prvom slučaju iznosila je carina 3, a u drugom 5·4% vrednosti po kub. metru i t. d.

Gore izkazane stavke o carini odnose se na sve proizvode, koji su carini podvrženi, dakle ukupno: za žito, raž, drva i t. d. Što se tiče samih drva, to se nisu postigli oni ciljevi, za kojima se težilo. Mi ćemo viditi da je i poslije uvedenja carine uvoz znatno nadkrilio izvoz. Evo statističkih podataka od nekoliko poslednjih godina osobito i za godinu 1879. dakle prije nego je carina uvedena.*

Evropejska gradja i lies u surovom stanju.

God.	Uveženo	Izveženo	Više uveženo
1879.	2,545.884 k. m.	1,062.690 k. m.	1,483.194 k. m.
1880.	2,013.147 " "	770.078 " "	1,243.069 " "
1881.	2,239.343 " "	434.351 " "	1,804.992 " "
1882.	1,872.284 " "	458.460 " "	1,413.824 " "

Evropejska gradja u otesanom stanju.

God.	Uveženo	Izveženo	Više uveženo
1879.	2,564.862 k. m.	1,174.456 k. m.	1,390.406 k. m.
1880.	1,325.255 " "	912.721 " "	412.534 " "
1881.	1,375.954 " "	816.589 " "	559.365 " "
1882.	1,528.273 " "	896.171 " "	622.102 " "

Uvoz stranog gradjevnog drveta još je uvek vrlo znatan. Te su posledice predviđali već godine 1879. protivnici zaštitne carine, te su za te rezultate skoro već onda znali, koje mi eto sada tek znamo. Neki su kao odlučni protivnici carine branili staro stanovište, koje je do godine 1879.** bilo, pa su dokazivali u obče štetne posledice za narodno gospodarstvo, a uztvrdili su konačno da se ipak neće postići željena svrha, za kojom se carinom teži, jer su carinski nameti vrlo maleni. Medju timi protivnici bio je i poznati profesor Dr. J. Lehr.*** Još će nam jasnija slika toga stanja biti, predočimo li si u novčanoj vrednosti predstavljenu izveženu i uveženu robu.

Liesa je uveženo ukupno iz Evrope i izvan Evrope za:

God.	Uveženo	Izveženo	Više uveženo
1880. . .	76,600.000 mar.	42,268.000 mar.	34,332.000 mar.
1881. . .	86,478.000 "	34,089.000 "	52,389.000 "

* Dr. Danckelman u s. d.

** Do god. 1869. nije bilo carinskog nameta na gradjevno drvo, izuzam ono gradj. drvo i lies, koje se je vodom uvažalo, koje je bilo podvrženo carini.

*** Die neuen deutschen Holzzölle. Jena, Gustav Fischer 1880. Liepu recenziju o tom djelu doneo je njem. list: „Allg. Forst- und Jagd-Zeitung“ April 1880.

Uz svu carinu izdani su ipak milijuni maraka za lies u vanjski svjet, te bi za ilustraciju mogli navesti još više interesantnih data. Još ćemo navesti da se gore izkazane stavke rajište odnose na Rusiju, Austro-Ugarsku i Švedsku, proti kojim je upravo carina i naperena. Od cijelokupnog uvoza (da napomenemo najvažnije proizvode) iz Rusije odpada 76% na mehko gradj. drvo i lies, 11% na tvrdi neizradjeni lies, a 11% na izradjenu (rezanu) robu od mekanog drveta. Iz Austro-Ugarske uvežena roba iznosi (god. 1881.) 47% na mekanom surovom liesu, 34% na mekanom a 16% na tvrdom otesanom liesu. Iz Švedske se uvozi najviše piljene robe od mekanog drveta, a tako i iz Norvežke (94%). Tvrdog liesa i izradjene robe i gradje najviše se uvozi iz Austro-Ugarske i Rusije.

Naša monarkija ima ukupno šume 18,801.809 ha. od kojih odpada na:	
austrijsku polovicu	9,180.468 ha.*
a na Ugarsku i države s njom u zajednici . . .	9,130.740 „
Ukupno . . .	18,801.809 ha.

Šumska površina iznosi za austrijsku polovicu 30%, a za Ugarsku i države s njom u zajednici 28·3%, na glavu odpada u prvoj polovici 0·42 ha., a u drugoj 0·59 ha.; državne šume iznose u prvoj poli 10%, a u drugoj poli 19·6% bez zajedničkih šuma.

Izvozne zemlje za Njemačku jesu:

Galicija	sa 1,960.127 ha. šume i 11% državnih šum-
Česka	„ 1,489.069 „ „ i 0·5% „ „
Ugarska i države u zajed.	„ 9,130.740 „ „ i 19·6% „ „
Ukupno . . .	12,579.936 ha.

U Galiciji je osobito seljački mali šumski posjed pretežan, pa je ondje uzprkos nizkoj cieni liesa takova trgovina s drvi, da se šume baš tamane.

U Českoj je pretežit veliki šumski posjed pa se tu i šumarstvo tjera racionalno. Za Ugarske i s njom države u zajednici kaže Dr. Danckelman, da je zemlja velike šumske špekulacije.

Mi ćemo samo njekoliko stavka navesti, da se vidi iz brojeva, koliku vrednost predstavlja izveženo drvo iz Austrije.

Godine 1876. izveženo je robe u vrednosti od 72·8 milijuna maraka, godine 1877. od 81·6, godine 1878. od 78 i godine 1879. u vrednosti od 86 milijuna maraka.

Glavni izvozni predmet su okrugli trupci iznašajući oko 59% cijelokupnog izvoza. Najviše se pak uvaža Sanom, Vislom, Moldavom i Labom u Njemačku i dielom odtud u luke iztočnog mora, gdje se najviše iz tih uveženih trupaca piljena roba pravi, pa dalje odvaža u Englezku, Francuzku, Belgiju i Nizozemsku.

Piljene robe izvozi se oko 35% i to najviše željeznicom, jedan dio u Njemačku a drugi preko Trsta u Italiju, Grčku i zemlje na sredozemnom moru. Duga se najviše izvozi preko Trsta i Rieke najviše u Francuzku, a ide že-

* Danckelman u s. d. I slijedeće podatke uzeli smo iz istog djela.

ljeznicom i u Belgiju i Njemačku. Sada se, naravno, najviše duga proizvadja u Hrvatskoj Slavoniji i Ugarskoj.

Austro-Ugarska je vrlo nesgodno situirana za svetsku trgovinu, ova samo malim svojim dielom tiče se mora, a more je najjeftiniji transport. S druge strane treba uzeti u obzir i rieke, koje monarkijom teku, a tu je osim već spomenutih na važnom mjestu još i Sava i Dunav, koji ju spaja sa crnim morem. Na te strane može se austrijska trgovina s drvi razviti i širiti ali nemože prama sjeveru naročito prama Njemačkoj održati konkurenциje sa Rusijom, Švedskom i Norvežkom. Austrija je upućena svoja drva najviše željeznicom da eksportira. (Ciela monarkija imala je god. 1880. 18.491 k. m. željeznice).

Te okolnosti svakako moramo uvažiti, jer udari li Njemačka još veću carinu, tad će nam se valjati pobrinuti i otvoriti nova vrata našoj trgovini s drvi. Mi ćemo se morati obratiti na jug zemljam na sredozemnom moru, zatim Francuzkoj i Španiji.

Imajući pred očima ograničeni prostor našeg „Šum. lista“ nemožemo se dalje upuštati u razpravu ovog predmeta. Naročito pak pregled svetske trgovine ciele Evrope pa i same sjeverne Amerike moramo preći. Isto tako ćemo za sad preći i šumsko gospodarstvo u Njemačkoj poslie god. 1879. kao što i pitanje carinsko prama čistom prihodu šuma. Od nas će se tražiti da izpitamo je li od velikog domaća Njemačka carina za naše šume u Hrvatskoj i Slavoniji. No na žalost moramo već u napred izjaviti da nećemo moći na to pitanje odgovoriti tako da svakoga zadovoljimo. Nešto podataka, što smo ih mogli naći, neće sasvim razsvetliti slike, i to tim manje, što nam od posljednje dve godine podaci manjkaju.

Današnja trgovina s drvi zapela je, sa sviju strana dolaze glasovi da je odviše robe a prodje da neima nikakve. Sve se tuži, a boljem se nenada pošto još nije ovogodišnja izradjena roba ni dovežena na svetska tržišta. O carini nitko negovori, a sva krivnja pripisuje se samo nagomilanju i silnoj proizvodnji robe, koja nadmašuje traženje. Nitko dakle nepripisuje te hrdjave posliedice carini, jer s jedne strane njemačka šumska produkcija nije mogla za to kratko vrieme naglo poskočiti, a mi smo vidili, da je i poslie 1879. godine silna roba naročito iz Austrije u Njemačku izvažana. Carina je mogla donjeti Njemačkoj znatnu korist, ali nije se za sad još njezin upliv pokazao u svetskoj trgovini, s jedne strane jer je vrieme prekratko da se uzmogne to točno prosuditi, a s druge strane je namet carinski i prilično nizak bio, pa bi možebiti i pokraj njega strana roba njemačku produkciju iztisnula sa vidika. Naravno, da se to uzmogne valjano prosuditi, treba kroz desetke godina podatke sakupljati, a tad se tek dade do sigurnih rezultata doći. Da je u toj našoj kombinaciji nešto istine, svjedoče i najnoviji dogodjaji u njemačkom parlamentu. Knezu Bismarku nije ta carinska voćka dosta plodom radjala, on će ju još naštucati samo da mu izdašnija bude. Sve dosadanje koristi od carine premalene su, te eto vidimo da se pooštjava i carina povisuje. Blagostanje naroda neda se ni po jednoj kulturnoj grani prosuditi, ali se zato dade siromaštvo i nesreća samo jednom

rieči označiti, a to je glad. Ali danas spoljni sjaj, kanoni i barut zamagljuju tu nizku raju, koja viće glad. Kakovih će posljedica imati nova carinska stega njemačka, viditi ćemo, ali će svakako biti znatnija i zamašnija od one, godine 1879. Taj će domaćaj najviše zahvatiti austro-ugarsku monarkiju, a osobito će posljedice osjećati njezine sjeverne i sjevero-istočne pokrajine.

To obćenito stanovište, koje smo sa njekoliko rieči označili, vriedi po našem mnienju i za našu domovinu.

Kad je trgovacko - obrtnička komora god. 1882. svoje statističko izvješće sastavlja, napisao je i poznati strukovnjak Danhelovski razpravu o trgovini hrastove robe od god. 1876.—1880.* Ta je razprava dodana kao dodatak šumarsvu u spomenutom statističkom izvješću. I u toj razpravi upozoruje vješti pisac vlastnike šuma, da se čuvaju od prekomjerne prodaje šuma, pa se tuži kako je stagnacija u trgovini nastala sa velike množine nagomilane robe.

Glavni proizvodi iz hrastovine jesu duge. Da napomenemo samo njekoliko godina da vide čitatelji koliko se milijuna svake godina proizvode. Evo rasporedano koliko se izvezlo iz Ugarske, Hrvatske i Slavonije.

Godine 1870.	21·1	milijun	komada	duga
"	1875.	55·9	"	"	"
"	1876.	38·0	"	"	"
"	1877.	38·4	"	"	"
"	1878.	34·4	"	"	"
"	1879.	30·6	"	"	"
"	1880.	41·6	"	"	"

Vidimo dakle da je godine 1875. najviše izveženo, a zatim je pao broj duga, dok se nije godine 1880. opet za njekoliko milijuna povećao.

U izvješću pak trg.-obrt. komore nalazimo na str. 55. i 56. da se ukupno iz tršćanske luke izvezlo oko 41 milijuna, iz riečke pak luke oko 3 milijuna komada duga. Prema tadanjoj ceni možemo vrednost tih duga označiti sa 5,775.000 for. Razabiremo nadalje da se njemačka bačvarska gradja pravi u mnogo manjem obsegu od francuzke, pa stoga njen promet slabo upliva na trgovacke odnošaje sa drvom. Naročito je bilo godina, u kojih se slabo proizvodjala u naših krajevih, a razloge tomu naći ćemo u konkurenciji Galicije i Poljske, gdje se više njemačke bačvarske gradje pravi.

Osim duga ponarasao je počam od god. 1880. i izvoz trupaca.

Na temelju statističkih podataka viditi ćemo, da je trgovina u austro-ugarskoj monarkiji baš poskočila poslije god. 1879.

Iz Austro-Ugarske je više izveženo god. 1879.. 14,594.000 met. c.

"	"	"	"	"	"	1880..	14,650.000	"	"
"	"	"	"	"	"	1881..	16,445.000	"	"

God. 1880. izveženo je ukupno:

* Statističko izvješće trg.-obrt. komore u Zagrebu za god. 1876.—1880. Zagreb 1882. Rückblicke auf den Holzhandel Croato-Slavoniens in den Jahren 1876 bis 1880.

gorivog drva . .	1,752.955	met. c.	2,103.546	for.
piljenog drva . .	5,460.438	" "	18,019.445	"
dužica	1,323.209	" "	8,600.958	"
gradjevnog drva .	8,893.091	" "	16,007.564*	"
ukupno . . .	17,429.695		44,731.413	

Godine 1881. pak izvezeno je bez gorivoga drva :

piljenog drva	5,939.000	met. c.
duga	878.000	" "
ostalog gradjevnog drva	10,766.000	" "
ukupno . . .	17,593.000	met. c.

dočim je god. 1879. izvezeno ukupno 15,774.000 m. c. (Danckelman).

Uzmemo li u obzir da je tečajem prve polovice godine 1882. izvoz iz Ugarske, Hrvatske i Slavonije takodjer povoljan bio, morati ćemo se u glavnom sa trgovinom s drvi zadovoljiti odbiv opet glavnu okolnost, na koju se i danas trgovci najviše tuže, da je naime odviše robe producirano.

Iz cielega se dade razabratи, da se uvedena njem. carina na drvo dosada nije pokazala od zamašaja i upliva na trgovinu s drvi u našoj monarkiji. Drugčije je to naravno sa žitom i t. d. Glavni proizvod hrastovine jesu dužice, a glavna importna država je Francuzka. Naravno da se udarac, koji je Francuzka osjetila od phyloxere, osjeća i u trgovačkom svetu s drvi, no zato se i svaka dobra berba veselo pozdravlja. Od berbe bo zavisi naša prodaja francuzkih dužica.

Nametne li Njemačka na šumske proizvode ma baš i samu prohibitivnu carinu, naši će proizvodi još uviek prodje naći. Mi smo već do sad vidili, da se osim Francuzke u južne predjele Evrope puno izvažalo, a na tom putu nemože sa našimi proizvodi nitko konkurenčiju uzdržati.

Trgovina sa drvi iz naših slavonskih šuma i onako će se u budućnosti ograničiti više na šume privatne vlastele, dočim će se trgovina sa proizvodi imovno - občinskih šuma a i erara svakako na manju mjeru stegnuti, dok se sadanje prestare šume izsjeku.

Razmatranja ova nastaviti ćemo do prve sgode. **

* M. Krešić. Izvješće o tršćanskoj izložbi god. 1882.

** Ovaj članak primisno jur u veljaći, inog gradiva radi nemogosmo ga ipak sve do sada uvrstiti. Opazka uredničtva.

Različite viesti.

Opetovana molba čitateljem „Šumarskoga lista“. U interesu društva i ovoga lista molimo i opet sve prijatelje i čitatelje „Šumarskoga lista“, da nam izvole ma i dopisnicom, od slučaja do slučaja prijavljivati raznolike vesti, odnoseće se na sve važnije dogodovštine u šumskom gospodarstvu i šumarstvu u obće.

Uredničtvje je toga radi na ovome mjestu otvorilo slijedeće stalne novice: za natječaje, osmrtnice, šumske prodaje, ciene drva i divljačine na raznih tržištih, o hajkah, o lovu u obće, nesrećah sbivših se u šumah i šumarskoj službi, za objelodanjenje okružnica, naredaba i naputaka, objavu domaćih strukovnih djela, šumske požare, te imenovanja, premještaje i odlikovanja šumarskog osooblja u obće, pa se nadamo, da će se gospoda sučlanovi poslužiti tom uredbom, te nam tako omogućiti, da nam list bar u tom pogledu bude originalan i podpun. Svaka i najmanja viest pako, priposlata nam ma od koga gospode članova dobro će doći. Na ročito pako prijatelje u Srbiji, Bosnoj i Dalmaciji molimo, da nam se neogluše pozivu. Ta držimo se i mi šumari one narodne: „Kamen do kamena palača, zrno do zrna pogača!“

Podjedno budi nam i opet spomenuti, da p. n. gg. suradnici sve uredničtva se tičeće dopise izvole šiljati franko, izravno pod adresom urednika lista, u Zagreb. Streljačka ulica br. 7. kat II. Rukopisi se nevraćaju. Pisma i novce tičeće se društva pako, molimo šiljati predsjedničtvu šumarskoga društva u Zagreb. Preradovićeva ulica br. 25.

Odborska sjednica. Upravljuјuci odbor držao jest na dne 16. travnja t. g. pod predsjedničtvom prvog podpredsjednika g. M. Urbanića, redovitu odborsku sjednicu, u prisutnosti p. n. gg. odbornikah A. Soretića, J. Ettingera, V. Köröskény-a, R. Fišbacha i Fr. Kesterčanka.

Glavna točka dnevnoga reda bijaše konačni zaključak u predmetu predstavakha na visoku vladu i sabor, radi podnešenja po družtvu prihvaćenog „Načrta osnove šumskog zakona za Hrvatsku i Slavoniju“ te više manje važnih administrativnih predmeta.

Pododbor izabran u svrhu izradjenja predstavke radi ustrojstva višeg šum. učilišta u Zagrebu, u smislu zaključka VIII. glavne skupštine, držao jest dne 20. travnja prvu sjednicu. Izabrav za predsjednika g. M. Urbanića, a za izvjetitelja g. dra. Köröskény-a, složi se načelno u pogledu predstavke zaključiv, da će zagovarati ukinuće šumarske škole križevačke, te ustrojstvo šumarskog učilišta u Zagrebu, u savezu sa sveučilištem. Glede ostalog slediti će još dogовори, prije konačne redakcije predstavke.

Natječaji. Kod imovne obćine brodske u Vinkovcima, imadu se popuniti 3 mjesata šumskih pristava, sa godišnjom plaćom od 360 for., stanarinou od 60 for., putnim paušalom od 100 for. i 24 prostor. metara gorivnog deputata. Molbe imadu se rečenom uredu podnjeti do 15. svibnja.

Kod 2. banske imovne obćine u Petrinji, ima se popuniti mjesto šumar. vježbenika, sa godišnjom plaćom od 400 for. i sjedištem u Dubici. Molbe do 5. svibnja gospodarstvenom uredu u Petrinji.

Znak vremena. Bilježimo, da ve samo što stajnovite novine iz „Šum. lista“ redovito vade razne vesti i priopmene, nu one neoznačuju vrielo tih vestih, voleć se kititi našim perjem. Za sada neka bude samo toliko, nu prema potrebi služit čemo se našim pravom u podpunoj mjeri.

Knjižtvo. U „Šum. listu“ objelodanjenu razpravu: „K pitanju šumarske obuke“ dao jest pisac odtisnuti u posebnoj brošuri, te se takova dobiva za cenu od 25 novč. u sveučilišnoj knjižari Albrechta i Fiedlera u Zagrebu, te knjižari G. Neuberga u Križevcima.

Upravljujući odbor dao je nadalje u posebnoj brošuri od pet tiskanih tabaka, odtisnuti svojedobno u „Šum. listu“ objelodanjeni: „Nacrt osnove šumskoga zakona za Hrvatsku i Slavoniju“ ustanovljen na VI. glavnoj skupštini hrv.-slav. šumarskog družtva, te se takova toli kod predsjedničtva družtva, koli i u knjižari Albrechta i Fiedlera u Zagrebu, uz cienu od 50 novč. po komad dobiti može. Po što je zaliha malobrojna, bit će dobro da se p. n. g. članovi pozure naručbinom.

Pripomoćna zaklada šum. družtva. G. M. Radošević, šumarnik vlastel. kutjevačkog, pristupio je pripomoćnoj zakladi šum. družtva kao član, sa svotom od 100 for., koju da će do 1. siječnja 1886. zakladi podmiriti. Našao nasljednikah!

Stanje mirovinske zaklade lugara križevačke imovne obćine. Po primjeru otočke imovne obćine, uz neznatne promjene pravila, ustrojena je mirovinska zaklada lugara i službenika križevačke imovne obćine u Belovaru, u prosincu g. 1884.

Stanje te zaklade bijaše koncem veljače t. g.:

A. P r i h o d .	1. Prinos imovne obćine jedanput za uviek	2.350 for.	— nč.
	2. Prinos imovne obćine za godinu 1885.	50	" — "
	3. Unišle globe	46	" 50 "
	4. Prinos članova za prvu četvrt g. 1885.	141	" — "
	5. Kamati datih glavnica	149	" 20 "
	Ukupni prihod	2.736 for.	70 nč.

B. R a z h o d .	1. Izdato zajmova na bezteretne hypotheke uz 8% kamata i uknjižbu prava zaloga na prvo mjesto, na temelju sudbenih procjena hypotheka	2.730	" — "
	Ostalo dakle gotovine u zakladi koncem veljače 1885. godine	6	" 70 "
	T. Bogoević.		

Šumske prodaje. Godine 1884. prodano bje u šumah kr. šumarije ogulinske, na 204 doznačnice ukupno 5.560 stabala, i to: 3.071 bukovih, 95 javorovih i 65 smrekovih stabala. Osim toga 519 prostornih metara bukovih gorivih drva, od leževine, zatim raznovrstni zaplijenjeni šumski proizvodi (za 524 for. 64 novčića). Ukupni prihod tih prodaja iznasaše 54.286 for. 5 novč. F. R.

Prigodom na dne 21. ožujka, kod kr. podžupanije djakovačke obdržane dražbene prodaje (uz pismene ponude), od 300 hrastovih stabala, procijenjenih na 5.066 for. 99 novč., nalazeći se na pašnjaku „Žestilje“ urb. obćine „Sušina“, postignut bi sliedeći uspjeh: Stigle su ukupno četiri ponude, i to: ponuda Žige Heima na 6.050 for., Jos. Pfeifera na 6.000 for., Franje Hermanna na 6.150 for. i ponuda dostalca Stjepana Grögera na 6.517 for.

Prigodom na dne 24. veljače obdržane dražbene prodaje 1.115 hrastovih stabala, iz šuma vlastelinstva našičkog, procijenjenih na 33.000 for., ostao jest dostalcem Franjo Hermann sa ponudom od 36.800 for.

Dne 29. travnja, obdržana bi kod poglavarstva slob. i kralj. grada Varaždina dražbena prodaja 666 komada hrastovih stabala, nalazeći se u gradskoj šumi „Cmreće“, te procijenjenih na 3.115 for. 80 nč. Uspjeh dražbe nije nam još poznat.

Dne 29. travnja, obdržana bi kod kr. podžupanije karlovačke, dražbovna prodaja 1.000 komada hrastovih stabala, iz šume Mokrice, urbarne imovne obćine Izmije, procijenjenih na 11.500 for. Uspjeh dražbe nije nam još javljen.

Dne 30. travnja, obdržana bi kod kr. podžupanije karlovačke, dražbena prodaja, 200 komada hrastovih stabala, iz šume Dubrava, imovne obćine Međušje, (u upravnoj občini Rečica), procijenjenih na 2.500 for. (?) Uspjeh dražbe nije nam još poznat.

Dne 20. travnja, obdržana bi kod kr. šumskog ureda u Fužinah, putem pišmenih ponuda, dražbena prodaja od 13.353 komada jelovih, 6.100 bukovih i 200 komada smrekovih stabala, procjenih na ukupno 11.761 for. Ni uspjeh te dražbe nije nam još poznat.

Dne 21. travnja, obdržana bi u Klani, od strane šumskog ureda kneza Thurn i Taxisa, Brod, Grobnik, dražbena prodaja od 2.000 kub. met. jelovog liesa, iz šuma kneževske šumarije Klana, u partijah od 100 kub. met. Uspjeh te dražbe također nam nije još poznat.

Dne 1. svibnja obdržavat će se kod upraviteljstva gospoštije Daruvar, Sirač i Uljanik, dražbena prodaja od 4.000 komada hrastova sa 12.300 m. gradjevnog i 9.500 m. gorivog drva.

Dne 21. svibnja t. g. obdržavati će se kod kr. podžupanije zagrebačke dražbovna prodaja 800 komada hrastovih stabala iz šume „Lug“ urb. obćine Odra, procjenjenih na 16.723 for. 40 nč.

Molimo i opet sve prijatelje, da nam razpise kao i uspjeha takovih dražba dobrohotno od slučaja do slučaja običajnim načinom ma i na dopisnici dojave.

Prodaja šumah u području kr. podžupanije zlatarske. Vladajuća vrst drva u ovom području (tako zvano dolje Zagorje), koje je položeno izmedju gorja zagrebačkog i Ivanšćice jest bukva sa jelom i grabrom. Hrasta lužnjaka susretnemo samo gdjegdje u nizinah i livadah, dočim se pomanje sastojine kitnjaka sačuvavaše samo kod veoma konzervativnih vlastelina na blagih položajih, kao i na predgorju. Pošto je gradnja zagorske želježnice, koja će ovo područje prosjecati po duljini, osjegurana, ter pitanje za šleeperi oživljelo, to je došao red i na zadnje ostanke malih kitnjakovih gajeva za sjecu dozielih. Osim šleepera, pravi se iz kupljenih hrastova duga i u četvero otesano tvorivo drvo. Od dosada sklopljenih prodaja poznate su:

Vlastelinstvo Zlatar (dr. Prele) 40 hrastova za 480 for.

Vlastelinstvo Bedekovčina (pl. Galliuf) 400 hrastova za 3.200 for.

Vlastelinstvo Lober (grof Keglevich) prodalo je svu drvenu gromadu stoeću u vlastelinskim gorskim šumah (u Ivanšćici) mjerećih 1.113 jut., koje su obraštene bukvom, jelom, umetnutim javorom i jasenom za svotu od 35.000 for. našoj domaćoj tvrdki Pajanović i drug iz Siska. Vrieme izradnje 10. godina. Uvjeti od strane kupca: u vlastnost istoga prelazi sve drvo mjereće u prsnom promjeru više od 9 centimetra, od strane vlastelina: dužnost pomladjivanja šume umjetnim načinom. Za exploitaciju ovih šuma graditi će se pila, a kao motor upotriebiti će se potok „Rieka“ izvirući u gori Ivanšćici. Proizvodjat će se izključivo tavolette; o čem će u svoje vrieme obširnije.

Osim toga prodano je više stotina komada mlađih borovih stabala, poprečno po 1 for. — 1 for. 25 nyč. komad. Za prodaju određenih hrastova ima: Vlastelinstvo Budinšćina (presv. g. P. pl. Horvath) 100 komada vriednih oko 1400 for.

Župna nadarbina u Zajezdi (kolikoća i vrednost nepoznata).

Vlastelinstvo Konšćina (zagr. nadbiskup) 1000 hrastova vriednih oko 8000 for.

— ko —

Nješto o ovogodišnjoj manipulaciji sa šišaricami. Akoprem urod šišarica svakom godinom manji biva, ipak joj ciena pada. U zadnje je doba sigurno županjska tvornica tanina, koja je šišarici cienu obalila tako, da ju jedino još manji tvorničari za svoju vlastitu potrebu traže. Do one živahne trgovine, kao što je u nas negda evala, težko da će se igda još dići. Sliedeći će nam brojevi najbolje pokazati, kako se je šišarica ove godine (1884/85.) rentirala.

U području kr. gradiškog šumskog ureda, pobrano je prošlog ljeta 422 hektolitra šišarica, za sabiranje izdano je 522 for.; za manipulaciju 100 for. ukupno 622 for.; prodao se pako taj quantum dražbeno za 653 for., dakle ukupni čisti dobitak

31 for. ili po hektolitar jedva 5 novčića! Još je spomenuti, da je na metričku centu išlo poprečno 3.25 hektolitra, tako da je metr. centa na pet (5) for. došla.

Niži državni izpiti za lugarsko šumsko pomoćno osoblje. Obdržani su dne 31. ožujka t. g. kod kr. podžupanije u Koprivnici. Izpitno povjerenstvo sastojala je iz kr. podžupanijskog perovodje g. Josipa Hauptvogela kao predsjednika, te kotarskih šumara gospode Martina Starčevića i Mirka Lepušića, kao povjerenikah. Izpitu se podvrglo ukupno 7 kandidata, od kojih jest jedan položio izpit odličnim uspjehom, a jedan bude reprobiran.

Šumski požari. Dne 20. ožujka porodila se nesmotrenošću, do sada nepoznate djece, u novo zagajenoj šumi trgovišta Samobor „Suhodol-Stražnik“ oko 4 sata po podne požar, koji bi uz duvajući vjetar, veliki obseg bio mogao zadobiti, da se nije poglavarskom sa težaci za vremena požar ugušio. Šteta je neznačljiva.

Dne 12. travnja, oko podne porodila se vatru u šumi urbarne imovne občine „Rakovpotok-Horvati“ podžup. zagrebačke „Dubrava“ zvanoj, te je izgorjelo 9—10 jutara mlade hrastove šume, a tim počinjen kvar od više stotina forinti. Vatra je nastala u 4 mjesta, te neima dvojbe, da bje podmetnuta. Da nije bilo još i veće štete zahvaliti je lugaru Petru Bencekoviću, koji je odmah sva shodna poduzeo, da požar uguši, što je napokon i nakon višesatnog napornog gašenja za rukom pošlo. Sumnja pada na neke poznate štetočince iste imovne občine, koji da su vatru iz osvete proti lugaru podmetnuli.

Iz Križevaca. Piše nam prijatelj: Ovdje se opet živo razpravljalo o reorganizaciji kr. gospodarsko - šumarskog učilišta, s kojim da se kani donjekle spojiti kr. mužku preparandiju, koja bi se amo kao internat iz Zagreba imala prenesti. Za proslavu 25-godišnjice obstanka zavoda pako, još se sveudilj nikoje pripreve nečinje, ni od strane zavoda, ni od strane gradjanstva. Mi smatramo utemeljenje zavoda križevačkoga velevažnim kulturnim momentom našega naroda, pa se stoga nadamo, da će odnosni faktori čim prije poduzeti sve one mјere koje su potrebne, da se takov momenat, kao što je 25-godišnjica toga zavoda, u istinu svrsi shodnim načinom i dostojno proslavio bude. Na zavodu imade ljetos ukupno 59 slušatelja šumara, i to 29 u I., 16 u II. i 14 u III. tečaju, u II. gosp. tečaju 11, u III. gosp. tečaju 6 slušatelja. Medju slušatelji šumarstva imade 4 Bugara.

Zagorsko lovačko društvo. Sa sjedištem u Zlataru ustrojilo se pod gornjim imenom lovačko društvo, koje je obdržavalo dne 5. ožujka konstituirajuću skupštinu, izabralo si odbor, ter već u obdržavanoj odborskoj sjednici ukalupilo društvena pravila. Imati će se sazvati jošte glavna skupština, da izradjena pravila konačno prihvati, koja će se tada visokoj zem. vladi na odobrenje podnjeti.

Priobćujem radostno, da je odbor na predlog jednog odbornika najpripravnije uvrstio u pravila ustanovu, da se društvenim organom za publikacije izabire naš „Šumarski list“ i „Gospodarski list“, koji će se u svoje vrieme uz shodnu zamolbu i preporuku o tom po predsjedničtvu obavjestiti. Da će se oba organa radostno tom odazvati, ter na društvo odnosećim se viestim svoje stupce otvoriti, o tom predhodno dvojiti nesmijemo. (A i netreba. Opaz. ured.). Častnici i upravljači odbor društva sastavljen jest ovako, predsjednik: V. pl. Halper, vlastelin u Zajezdi, podpredsjednik: L. pl. Galliuff, vlastelin u Bedekovčini, tajnik: M. pl. Jellačić, vlastelin u Ratkovcu. Odbornici: V. Dojković, kot. šumar u Zlataru, Gavro Gjurgjević, vlastelin u Kaniži i A. Ritter, vlastelin u Poznanovcu. Odbornički zamjenici: grof R. Sermage, vlastelin u Orljavu i grof O. Keglevich, vlastelin u Loboru.

Tendencija društva jest nastojanje oko čuvanja, gojenja divljači, oko promjene postojećeg lovni zakona, oko primjernijeg kažnjenja prestupnika njegovih ustanova, kao i oko uporabe onakovih lovnih sredstva, koje poboljšanje lova omogućuju. Neima dvojbe da će društvo svoje ciljeve postići, jer se isto kreće na podlozi postojećih zakonskih propisa, jer je oduševljeno za postavljeni cilj, i jer predsjedničtvu uz dobru

volju i mar za družtvenu stvar imade dovoljno odlučnosti. Čim bude obdržavana glavna skupština, ter pravila redigirana, izvestit će o družtu potanje. — ko —

Nesreća u službi. Lugar Nikola Simić, službujući kod II. banske imovne obćine, ustrielio je dne 25. veljače t. g. u srezu „Pedalj“, predjelu „Duga kosa“ nesrećom u pravednoj obrani, poznatog štetočinca Glišu Čalića, žitelja iz Goričke (obćina Rujevac), kotara Dvor, koji mu se je, zatečen u šumskom kvaru, suprotstavio kuburom u ruci, odapev isti do tri puta protiva lugaru, bez da mu ipak uspio naum, jer mu pištolj svaki puta zatajio.

A. Čelija, šumar.

Grad Zagreb i zagrebačka gora. Grad Zagreb kani od gospoštije šestinske (grofa Kulmera) kupiti, sa gradskom šumom u području zagrebačke gore, medjašećih se 800 ralih vlasteoske šume. Tim bi si grad Zagreb svoj posjed u zagrebačkoj gori svrsi shodno arondirao i povećao. Po sam grad pako jest nabava tih šumišta u svakom pogledu koristna, jer je upliv šuma zagrebačke gore toli s razloga higieničkih, koli i sa gledišta hydrografskoga od najveće važnosti, i jer bi tom nabavom grad dobio u svoj posjed izvirišta svijuh glavnih po sam grad i njegov okoliš prevažnih gorskih potoka i bujica. Nabava tih šuma još bi važnija bila onda, bude li se prema želji strukovnjakah, danas sutra u Zagrebu ustrojilo šumarsko učilište, koje bi time zadobilo velevažan i prekrasan demonstrativni objekt.

Organizacija državne šumarske uprave u Magjarskoj. Kako se kod nas danas mnogo toga piše, a još više govori o predstojećoj organizaciji šumarstva, neće biti s gorega, ako se u sliedećem u kratko osvrnemo na postojeću organizaciju šumarske uprave onkraj Drave. Na čelu ugarske šumarske uprave stoji ministarstvo za trgovinu, obrt i zemljotežtvo, kod kojega ministarstva opet za šumarstvo posebni odsjeci postoje. Prvi šumarski odsjek rukovodi vrhovnu upravu erarskih šuma, te imade riešavanje sliedećih poslova obavljati: 1. Organizaciju službe sveukupnih magjarskih i hrvatskih državnih šuma. 2. Rukovodjenje patronatskih poslova, u koliko se takovi državnih šuma tiču. 3. Rukovodjenje uživanja tih šuma. 4. Unovčenje drva kao i ostalih šumskih proizvoda, naročito i ustanovljivanje kod prodaja propisanih modaliteta, sastavljenje kupoprodajnih i zamjenbenih ugovora i vodjenje poslova šumarske drvarske industrije. 5. Rukovodjenje nuždnih gradnja. 6. Poslova mirovinskih i t. slično. 7. Vodjenje razprava tu- i inozemne trgovine drvom. 8. Vodjenje financijskih knjigovodstvenih i proračunskih poslova ugarskih i hrvatskih državnih šuma. 9. Rukovodjenje posala Stavničke šumarske akademije i sveukupnih šumarskih stipendija. 10. Rukovodjenje posala gradnje u interesu ili pripomoći državnih šuma sagradjenih vicinalnih željezničkih pruga, i intervencija kod radnjah regulacija rieka i odvodnja, kojim državne šume odgovarajući prinos pridonošati imadu.

Na čelu ovog odsjeka stoji odsječni savjetnik šumarski nadsvjetnik Ant. pl. Rónai.

Drugi odsjek imade sliedeći djelokrug: 1. Odobrenje, preizpitivanje ili mienjanje, u smislu novog šumskog zakona, sgotavljujućih se privremenih i definitivnih šumsko - gospodarskih osnova. 2. Označenje t. z. obranbenih i zaštitnih šuma, te utačenje uživanja jih. 3. Odobravanje šumskih prodaja u smislu §. 17. prije spomenutog zakona u onih privatnih šumah, koje su podvrgnute neposrednom nadzoru države. 4. Rukovodjenje posala uređenja državnog šumskog posjeda. 5. Odobrenje i pregledavanje erarskih šumskih kultura, šumsko-ogojnih načrta, kontrola, izvadjanja istih te ustrojstvo razsadnika. 6. Zemaljska šumarska statistika. 7. Uredjenje prihoda državnih šuma. 8. Preizpitivanje šumarsko - državnih gradjevina. 9. Šumarske pokusne i metereologične postaje. 10. Osobna i ostala pitanja šumarsko-uredajnjih ureda. Na čelu tom odsjeku jest odsječni predstojnik šumarski nadsvjetnik Milan pl. Belházy.

Treći odsjek napokon rukovodi sve poslovanje, proiztičuće iz provedbenih ustanova članka XXXI. novog šumskog zakona od g. 1879., t. j. tomu odsjeku pripadleži: 1. Skrb oko uzčuvanja šuma, te pitanje pašnika. 2. Organizacija obćinskih šuma i bivših urbarialnih šuma. 3. Riešavanje prekršaja. 4. Odobravanje šumarske

unovčivosti i cienovnih usanca. 5. Opredeljenje onih plešina i goljetih, kojih pošumljenje potrebno s obzirah narodno-gospodarstvenih; poslovanje oko šumarsko-ogojnih zajednica i družtva za promicanje pošumljivanja, kao i razdijeljivanje kulturnog materijala. 6. Poslovi transporta šumskih proizvoda po kopnu i vodi, te utanačivanje uvjeta splavljanja. 7. Rukovodjenje uprave zemaljske šumske zaklade. 8. Osobna i strukovna pitanja šumskih nadzorničtva i lugarskih škola. 9. Šumarski državni izpit, poslovanje strukovne obuke i izpita lugarskih. 10. Šumarska literatura. 11. Poslovi lovstva. 12. Preizpitavanje pravila ustrojiti se imajućih šumarskih i lovskih družtva, kao i riešavanje ostalih sličnih pitanja. 13. Uz sudjelovanje šumarskog središnjeg računarskog ureda riešavanje računarskih posala šumskih nadzorničtva i t. d.

Odsječni predstojnik ovoga odsjeka jest šumarski nadsvjetnik **Ferdo Illes**. Sveukupnom šumarstvu pako predstoji ministerijalni savjetnik i zemaljski prašumarnik gosp. **Albert pl. Bedö-Kalnoky**.

Ostale oblasti jesu: Upravljujuća povjerenstva županija, šumarska nadzorničtva i strukovni zavodi za naobrazbu ljudara. Šumarskih nadzorničtva imade ukupno 20.

Visoka škola za zemljotežtvu u Bečeju. „Pod lozinkom „Hochschule für Boden-cultur“ nalazimo u „Oesterreichische Forst-Zeitung“ br. 7. od t. g. sliedeču opazku: Ova od utemeljenja toli često napadana visoka škola, bijaše u poslednje doba, nakon što se kroz njekoliko godina mirno razvijati mogla, prigodom razprava proračuna u proračunskom odboru carevinskog vieća, iznoviće napadnuta. Zastupnik grof H. Clam-Martinitz, upozori na tobož nedovoljnu frequenciju zavoda. U povjerenstvo za prišteđne donešen bi predlog o ukinuću te škole. Po njegovom uvjerenju nepruža to učilište one koristi, koja se izčekivaše. Zastupnik Heilsberg govorio je protiva obavljenom sjedinjenju Mariabrunške šumarske akademije sa visokom školom za zemljotežtvu, te predloži resoluciju zahtievajuću reorganizaciju iste. O istom predmetu govorahu još i zastupnici Dr. Beer, Zeithamer i Hausner. Odsječni savjetnik Fidler naglasi, da je svakako prerano ako se danas već učilište to osuduje, veleć, da se na visokoj školi stranom već provadjavaju njeke nuždne reorganizacije, stranom se pako pripremaju takove. Zastupnik grof Hinko Clam-Martinitz izjavi na to, da će zagovarati resoluciju zastupnika Heilsberga, nu ne u smislu afirmativnom za podržanje visoke škole, već da ju jedino acceptira kao minimum. Dr. Heilsberg izjavi na to, pošto nakon ove izjave jasno, da će se za njegovu resoluciju samo u takovom smislu naći većina, koja u očitoj oprieci sa samom tendencijom njegova predloga stoji, u koliko nijeće bitni afirmativni, na dalnje uzdržanje visoke škole za zemljotežtvu nakon reorganizacije odnoseći se karakter iste, da odustaje od svojega predloga.

Tko pomno prati silni razvoj visoke škole za zemljotežtvu, polučen umnoženjem strukovno-znanstvenih učiteljskih stolica, uvedenjem državnih izpita, ustrojstvom kulturno-tehničkog tečaja, uredjenjem povećeg šumarsko-demonstrativnog vrta i t. d., a s druge strane i opet uspjehe, koje već do sada visoka škola polučila, očitovane jasne ne samo u istinu sjajnom frequencijom, no i uspješnom uporabivošću absolviranih slušatelja u praksi, taj će u istinu težko pojmiti razloge prenavedenih napadaja. Pa i u istinu se takovi napadaji ni nemogu svesti na drugo, do li na političko-narodnostne ciljeve i želje za utemeljenjem gospodarskih i šumarskih stolica na tehničkim visokim školama u Pragu i t. d.

Vlada uzela je stoga i odrešito napadnutu visoku školu u obranu. Vladini organi označuju tvrdnju, da bi povjerenstvo za prišteđne bilo predložilo dokinuće visoke škole krivom. Vlada će nastojat učilište, na kojem vlada dobri napredujući duh, ne samo uzdržati, no i na čvršći temelj osoviti, a naročito i poboljšicami, temeljećimi se na sve većem izkustvu, u svrhu polučenja stavljene zadaće, što bolje urediti.“

Vadimo nadalje iz izvještaja visoke škole za god. 1883/83. sliedeće i po nas zanimive podatke. Prvim listopadom god. 1883. otvoren bi na zavodu tečaj za uzgoj

kulturnih tehnika. C. kr. ministarstvo poljoprivrede ustupilo jest zavodu šumsku česticu u površini od 8·35 ha, nedaleko Hüttdorfa u svrhu uredjenja demonstrativnog vrta i pokušališta za stolicu šumarske producije. Broj slušatelja iznašao je 452 (240 gospodara, 197 šumara, 15 kulturnih tehnika. Novo upisalo se 98 gospodara, 65 šumara, 9 kult. tehnika. Vidimo dakle da se broj slušatelja, u razmjeru prema prijašnjim godinam dosta umanjio. (God. 1882/83. bilo je 522 slušatelja, i to 262 gospodara, 260 šumara, poprečno pako poslednjih pet godina 1878/79. do 1882/83. imao je zavod godimice 533 slušatelja, i to 230 gospodara i 305 šumara), što se velikim dielom, osobito u pogledu slušatelja šumara, može pripisati najnovijem zahtjevu ministarstvo, glasom kojeg se kandidati želeći stupiti u državnu službu, imadu izkazati, da su prije nastupa naukovanja na visokoj školi kroz godinu dana u šumarskoj službi prakticirali. Glavni jest razlog međutim bezdvojbeno, preprodukcija poslednjih godina, koja uvjetuje takovo umanjenje slušatelja, slično kako se to za poslednjih deset godina vidilo i na tehničkom, pravoslovnom i mudroslovnom polju.

Gimnazijalne nauke svršilo je 116, realne nauke 366 slušatelja. Broj slušatelja svršivih gimnazije umnožao se je. Od slušatelja ih bijaše 86 vanrednih (19%), 366 redovitih. Po domovini ih bijaše, iz dolnje Austrije 66, gornje Austrije 13, Salzburga 1, Štajerske 11, Koruške 6, Kranjske 5, Goričke i Gradiške 3, Tirola 8, Voralberga 1, Česke 116, Moravske 72, Šlezke 23, Galicije 41, Bukovine 6, Dalmacije 5, Ugarske i Sedmigradske 39, Hrvatske i Slavonije 17, Njemačke 6, Italije 2, Francuzke 2, Ruske 4, Rumunjske 4, Bugarske 1. I. državni izpit položilo jest 44 šumara, II. pako 34 šumara.

Na visokoj školi predavaše 15 redovitih, 2 vanredna profesora, 6 honorarnih docenta, 7 privatnih docenta, 7 asistenta i 2 učitelja.

Šumarski zavod na politehnici u Karlsruhi. Kod nas se već češće pojavili glasovi, zahtievajući da se križevačko šumarsko učilište u Zagreb prenese, i stoga držimo, da nebude sgorega, ako ovdje saobćimo koju o šumarskom učilištu u Karlsruhe u Badenskoj, koji grad gledom na okolišne šume u mnogome Zagrebu nalik. Šumarska obuka u Badenskoj, tako jest utielovljena politehnici u Karlsruhi, da sačinjava posebni odjel rečene visoke škole. To ustrojstvo postoji već od g. 1832., unatoč svijuh promjena, kojim bje za to razdobje i sama politehnika čestoputa izvržena. Po gotovo sve sada u Badenskoj služeće šumarsko upravno osoblje, svršilo je strukovne nauke na rečenom učilištu, a veliki ugled, koji baš badenski šumari i šumarstvo ne samo u svoj Njemačkoj, no i daleko preko granica iste uživaju, bezdvojbenim jest jamstvom, da je uzgoj mlađih šumara u Badenskoj, kojim temelj strukovne naobrazbe politehnika, daljni razvoj pako uprava podieljuje, bio vazda dobar, te da je rad učilišta bio vazda složan s onim uprave, t. j. da zahtievi i rezultati jednog odgovaraju podpuno drugoj.

Šumarska obuka uvek je sledila pojedine stadije svojedobnog zahtjevu vremena odgovarajućeg razvoja, bez da bi se ipak bila pri tom sama vanjština „šumarskog učilišta“ mienjala. Potrebne promjene naukovanja mogle su se vazda, uzajamnim složnim radom pojedinih strukovnih odiela politehnike provadjati. Podjedno se time omogućilo, pojedinim šumarskim učiteljskim silam na toliko olahkoti poslovanje, da iste samo lih šumarske predmete predavati imadu, dočim im se u prijašnje doba n. pr. jošte i po-kojnom šumarskom savjetniku Vonhausenu predavanja o metereologiji, tloznanstvu, liva-darstvu i t. d. dodieljivahu. U najnovije doba razširena bi naukovna osnova još i u toliko, da su ustanovljena takodjer predavanja iz ribarstva i ribogoštva, te težanja tla.

Polag naukovne osnove traje ukupno doba naukovanja šest semestra, i to tako, da se u prvih dvijuh polječih predaje: matematika, fizika, lučba, rudstvo, zoologija i botanika, zatim tlovidno i prostoručno risanje. U drugom tečaju sliede predavanja iz finansijalne nauke, matematike, geodezije, metereologije, zoologije i botanike, ribarstva,

sadjenja šuma, uporabe šuma, čuvanja šuma i poviesti šumarstva. Isto tako počimljju druge godine i praktične šumarske vježbe. U trećem tečaju predaje se jošte iz matematike diferencijalni i integralni račun, zatim pravoslovne i kameralistične nauke, napokon dendrometrija, nauka o prirastu, uredjenju šumskih gospodarstva, puto- i vodo-gradnja, nauka o računanju vrednosti šuma, šumarska statistika i šumarska uprava, te encyclopedija gospodarstva.

Nadalje preporučeno jest slušateljem slušati predavanja iz obće povesti, poviesti umjetnosti i glasbe te raznih jezika, što većina njih u istinu i čini.

Mladići, želeći se posvetiti državnoj službi, moraju svoje nauke svršiti na politehnicu po propisanoj naukovnoj osnovi, a isto tako imadu se podvrći posebnom državnom izpitu, i tako malo ne izključivo svi oni, koji žele u samoj Badenskoj polučiti koju službu, svoje nauke na rečenom zavodu slušaju. Posebni propisi valjaju nadalje u pogledu strogih izpita (Diplomsprüfung), kao i inostrane slušatelje. Medju profesori nalazimo Dr. Schrödera, Dr. Knopa, Dr. Birnbauma, Dr. Lehra, savjetnike šumarstva Weisea i Schuberga, kojih imena u šumarskoj znanosti dična mjesta zauzimaju.

Okolica Karlsruhena imade najraznoličnije šume. U neposrednoj blizini nalazi se t. z. „Hardtwald“ koji je dielomice poput perivoja uredjen, dielomice i opet prekrasna visoka šuma. Velik dio rečene šume, sačinjava prekrasni zvjerinjak, u kome se nalazi baš uzorno uredjenje lova kao i šumskog gospodarstva, pokazivajući nam podjedno sve potekoće takovog kombiniranog šumarenja. Jedva četvrt sata udaljeno od politehnike nalazimo i opet gradsku šumu, sačinjavajući liepo uredjenu srednju šumu, protezući se dalje prema jugu od Karlsruhena do Rajne. Travnaj i željeznica olahkoćuju posjet i najodaljenijih srezovah šumskih. Iza Durlaha nalazimo opet prekrasnu visoku bukovu šumu, kojoj se već i jela priključuje. Dalje prema Esslingenu pako imade sva obiležja bukovih šuma. Dva sata odaljeno željeznicom od Karlsruhena u okolini Gomsbacha nalazimo i opet prekrasne čiste čamove šume. Ciene na željeznici vrlo su neznatne za slušatelje, a promet omogućuje povoljno upričenje takovih ekskursijah. Šume heidelbergke takodjer su prekrasan objekt za ekskursije tamošnjim slušateljem. U kratko, položaj Karlsruhena vrlo je povoljan za šumarsko učilište u svakom pogledu, a sam zavod učinio jest na nas prigodom obilaženja raznih njemačkih šumarskih učilišta g. 1880. najpovoljniji utisak, a isto tako nam nedvojbenim dokazom da se šumarstvo može uspješno predavati u savezu sa inimi visokimi školami, ma i u velegradu, te mi iz vlastitog izkustva možemo samo svakomu, komu to moguće, preporučiti, da prigodno posjeti Karlsruhe i tamošnje šumarsko učilište, znaјuci, da će mu gospoda profesori тамо vazda ići na ruku kod proučavanja gori spomenutih i zbilja liepih odnošaja.

Lov na šljuke u Hrvatskoj. Nadasmo se odzivu, kadno u poslednjem broju pozvao drugove, da nam saobće o dolazku šljuka, kao i uspjehu lova, nu žalivože nuda nas prevari, poziv nam osta bez odziva, i tako nam malo spominjati. U koliko ipak doznamo, ubito je za netom prošle sezone, na lovištih preuzv. g. grofa Pejačevića u Lekeniku u dva dana 48 komada šljuka. U lovištih vlastel. gosp. Stj. Josipovića u Kuriloveu, ubito je ukupno 96 komada. U lovištih vlastel. gosp. M. Leitgebela u Panjkovcu za tri dana 80 komada, a zagrebačko lovačko družtvu ubilo jest u svemu do 70 komada šljuka. Toliko o ovogodišnjem dosta izdašnom proljetnom lovnu na šljuke po Hrvatskoj.

Lovna sgoda. Početkom mjeseca siječnja t. g. lovio sam nedaleko povjerenog mi sreza lov, za kratko već, digne vižlica seljaka B. zeca, koji projuri kraj mene. Tek što je vižlica njekoliko krat zaštektila, začujem i plač zeca, na što pohitim prema dotičnome mjestu. Došav bliže, opazim suroga orla (Steinadler) gdje uzgrmeć zeca pandjama zahvatio, rasjecajući mu kljunom nemilo glavu.

Stigne i vižlica u taj par, te se neoklievajući upusti s orlušinom u borbu, na što orao pusti zeca, koji u to odskače bez da ga borci i opaziše bjezati. Ja sam motrio

sam prizor mirno, sve dok neopazim, da će vižlica podleći, i da je doba da joj ja priskoćim u pomoć.

Približavajući se, poplašim orla, koji se digne, na što ga uzmem na nišan i težko ranjena sretno oborim. Poslje jednog sata dobijem i zeca, kojemu je orao izbio desno oko, te više rana na glavi i vratu zadao bio. Vjekoslav Habel.

Divokoza u šumah šumarije otočke. Obilazeći srezom, iza kako je baš bio snieg dobrano zapao, opazim trag, koji mi se u prvi mah nevidje običnim. Sliedeći ga, do na blizu šumskog predjela „Kozjak“ opazim na obronku briega, u dosta velikoj daljini tri komada divokoza i jedno jare, od kojih mužak bio posve gojan i liep.

Opazivši me, nezgodna vjetra radi, zvieri, odjurili su nefragom put susjednog sreza „Hajdučka luka“ zvanog, koje je obće poznat nepristupnosti svoje radi.

Propitkivajući obližnje stanare, uvjeravahu me ovi, da u rečenom srezu 10—15 komada divokoza imade, dapače mi rekoše, da su primorski loviči prošle godine i 2 ubili. Nebi li bilo sgodno, shodna odrediti, da se lov na plemenitu tu divljač posve na njeko vrieme zabrani, e da nam planine naše ožive divokozami? V. Habel.

Pudareva čegrtaljka. G. I. M. Jekić saobjeće nam sliedeću sgodu po pričanju njekog srbskog lugara: „Jednu večer zapeo sam gvožđja na blizu mog sela, nebi li se koja divljač uhvatila. Kad sam drugo jutro poranio, da vidim ima li štogod uhvaćena, pa da dignem gvožđja, da ih nebi koji čovjek il marše nagazilo, imam šta viditi; neima gvožđja. Pogledam okolo, te pri tom bacim pogled i na njeku u blizini stojeću krušku, kad al eto čuda, na kruški uhvaćen medjed u gvožđju, (koje ga zahvatilo za stražnju nogu), gdje jede kruške. Ja, neimajući oružja uza se, do jedne sjekire, nasjećem njekoliko klipa, s kojima se odpočemem nabacivati na medu, nebi li ga s kruške spravio, te onda sjekirom mogao zatući. Dok se ovako nabacivah na medjeda klipovi, on se ni obazreo na mene, jedući posve mirno dalje kruške, samo bi me često pogledom omjerio. Kad sam ipak i zadnji odsječeni klip, koga imah uza se, nanj dobacio, skoči medjed iznebuha s kruške, navali na mene, otme mi sjekiru baciv ju na stranu, a mene pritegne k sebi, te me poče sisati. Počmem ja bome vikati i pomoći dozivati, al zalud kad nigdje nikoga, kad se najednom dosjetim, da imadem uza se britvu za pojasmom, mašim ja prostom rukom i izvucem zbilja njekako sretno tu britvu, nastojeći sada nebi li britvom medjeda razporio, al ovaj mi dohvati ruku, izbaci mi britvu, pa me poče još više pritezati k sebi, a ja se dero i kukao što sam igda mogao, videć se već propalim. Kad najednom na moju sreću pudar iz obližnjih vinograda, čuvši moju viku, mislio da plašim ptice il štetociince po vinogradima, i on zače s njegovom čegrtaljkom lupati što više mogao. Medjed čuvši tu nenadanu halabuku, preplasti se, izpusti me polumrtva, i pobježe zajedno sa gvožđjem. I tako imadem za moj život jedino blagodariti pudarevoj čegrtaljki. Isti medjed, kašnje još dugo vukao za sobom gvožđje, dok ga konačno ipak njekom prilikom neubismo.“

Još jedna o navalii kurjaka u okolišu Morovića. Jur na strani 136 o. l. objelodanismo dopis g. Hrobača, koji nam opisuje jade žiteljstva iz okolice Morovića, uslijed navale kurjaka, nadovezujući na tamo spomenuto. iztaknuti nam, da je u Grku vuk zašao u ožujku, posred biela dana u seljačku staju, ali neodnese pliena već postade žrtvom gvozdenih vila. U šumi kraj Kuzmina u pol biela dana navalii biesna vučica na čopor svinja. Čobanski psi slete vučicu, a i krmače se uzrokale na nju, te se vučica nadje u neprilici. Njezinu smetnju upotrebi 13-godišnje odvažno svinjarče, te zadje sjekirom med svinje, sretno udari vučicu po glavi i ubije ju.

U Grku su biesni vuci nagrizli do 40 volova od kojih da je već do 21. ožujka do 30 skapalo. Neki tamošnji seljak ima sam štete do 300 for.

Okrúzni upravitelj g. Jovan Čudić naredio je i vodio osobno već tri hajke na vukove, gdje je preko 30 kurjaka palo. Te hajke trajahu po dva tri dana.

Hajke na vukove u Bosni. Kako nadlugar E. Kocourek iz Prnjavora u Bosni u „Oesterr. Forst-Zeitung“ javlja, obdržavaju se tamo još i sada redovito hajke na kur-

jake, te je nedavno takovom prilikom po šumaru Jenku ubita vučica, koja nosaše u sebi 10 komada jur posve razvitih mladih, te jedan kurjak od 18 godina, koji bje visok 90 cm., a dug 1·75 m., te težio 50·8 kg.

Sa Velebita. U ovom kraju bila je zima dosta oštra, da i prvi dan proljeća, 25. ožujak osvanu nam ružan i studen. Nesjećam se, da bi za poslednjih 14 godina, što ovdje službijem, ikada gorje bilo. Dne 22. ožujka poče snieg iznova padati, i to u pavuljice poput krpa, sipajući neprestano kroz 4 dana i noći, tako da je novi pokrio staro ležeći snieg do 1·5 met. Snieg taj počinio jest znatno štete u šumah, pošto mokar, hvatao se za krošnje i granje stabala, lomeći i povaljujući nemilice, za vladajućeg istodobno vihra stabalje i granje. Težke grane, sagnute težinom sniega, krše se kao da na stotine pušaka grmi. Vegetacija još sveudilj mirna, nebi liepše ni oko božića, od životinja ni traga, do kukavnih srna, posakupljenih u jata, koje grneće snieg i tražeće hranu, bjeđne od gladi, bez straha sve pred ljudske stanove dolaze.

K o s i n j, 10. travnja 1885.

V. Habel.

Takodjer šumska ošteta. Prigodom doznačivanja bukovih stabala, za paljenje uglevija, opazih više mladih bukvića od 30—50 cm. debelih, kojim bje gladka kora, mjestimice oprstenovana, tako da sam u prvi mah pomislio, da to čine ljudi proljeti zato, za da se brže bukve osuše, za da ih onda jeseni kao suha drva uzmognu kriomčariti i stoga zapitam prisutne, da mi kažu uzrok tom pojavi, na što mi prisutni radnici uzvrate, da pastirčad, jedva školi odrasla djeca, u proljeće te bukviće vole guliti i sladki liko bukovine žvakati, nadoknadjujući si valjda tako u okolišu Begovog razdolja (koje preko 3000' nad morem leži), pomanjkanje svakog voća. I. Z.

K pošumljenju Krasa. Krajiško investiciono povjerenstvo opredeljilo jest, prigodom ovogodišnje glavne skupštine iz sredstvah krajiške investicionale zaklade, u svrhe gradnje cesta, uredjenja korita Savskog, pošumljenje krša i gradnje bunara po gornjoj Krajini ukupno 786.045 for.

K proizvodjanju štapova u Hrvatskoj. Na strani 93. o. l. spomenusmo, da je gosp. barun Alnoch u Bregani kraj Samobora otvorio prvu tvornicu štapova, kako čujemo nasliedio jest njegov primjer i vlastelin u Hudibitku kraj Zagreba barun Pistorij. Podjedno ipak nemožemo prešutjeti, da kr. podžupaniji zagrebačkoj toli proti jednom koli i proti drugom poduzeću dolaze tužbe, jer da uslijed tih tvornica štapova, okolišno žiteljstvo počelo nemilice haraćiti šume.

Uspješno sredstvo protiv miševom. Kako u „Botschaft“ čitamo, jest strihnin vrlo pouzdano i uspješno sredstvo proti miševom. Zob se strihninom zatruje, te onda u svaku mišu škulju 2—3 zrnca pospe. Uspjeh jest časovit i pouzdan.

Fabrikacija papira iz drvenine u Americi. Za tu vrst industrije rabi se u Americi osim biele topole, osobito i Hemlok-jela. U samoj državi Maine obstojeće tvornice papira proizvadaju godimice iz te drvenine artije i kartonah u vrijednost od 6·5 milijuna franaka — nu osim toga prave se iz drvenine i finije vrsti artije.

Divljí kesten, hrana za tovljenje. Pokusi utanačeni na gospodarskoj akademiji u Veihenstephanu u Bavarskoj — dokazano je, da su divljí kesteni (*Aesculus hippocastanum*), ako se zrieli i osušeni smrve, vrlo ciena hrana za tovljenje marve i ovaca. Marvi se davaše danomice oko 5 klg. smravljenih divljih kostanja po glavu, te je pri-rast težine kod tako tovljenog maršeta iznašao na dan 1 klg. — Za da im ta hrana neškodi, davano bi marvi ipak nješto više soli. Slični uspjeh postignut bi i kod tovljenja ovaca.

O uplivu godišta na tjeranje izboja iz panjeva. Ob ovome predmetu izvješćuje Hinko Strzelecki, ravnatelj poljskog šumarskog zavoda u Lavovu u „Centralblatt f. d. g. Forstwesen“ od g. 1884., na strani 610. sliedeće: „Za da se ustanovi upliv dobe godišta na tjeranje panjeva, dao sam u pokušalištu galičkog šumarskog učilišta počamši od siečnja do rujna 1884. na svakog 15. u mjesecu, posjeći stromlje od briesta, te sam time došao do sliedećih zaključaka“:

Izbojni pupi (Lohdenknospen) se pojaviše:

I.	na panju	sječenom	u sječnju	dne	21.	travnja.
II.	"	"	"	veljači	25.	"
III.	"	"	"	ožujku	29.	"
IV.	"	"	"	travnju	3.	svibnja.
V.	"	"	"	lipnju	5.	srpnja.
VI.	"	"	"	srpnju	30.	kolovoza.
VII.	"	"	"	kolovozu	18.	rujna.

U svibnju sječeni panj u obće nije potjerao.

Dne 15. listopada imadijahu:

panj	I.	18 izboja,	od kojih bje najjači	2-265	m/	dug i	22	m/m debeo.
"	II.	20	"	2-069	"	i	16	"
"	III.	13	"	1-808	"	i	12	"
"	IV.	8	"	2-079	"	i	16	"
"	V.	17	"	0-872	"	i	7	"
"	VI.	7	"	0-555	"	i	4	"
"	VII.	1	"	0-015	"	i	2	"

Panjevi, iztraživani u pogledu sadržine škroba (Stärke), pokazivali su succesivno gubljenje škroba, od sječnja do travnja; u panju od svibnja nije se našlo škroba, od lipnja pako umnožao se i opet sadržaj škroba succesivno.

Pad lišća bijaše u upravnom razmjeru sa dobom sječe. Od 15. listopada 1884. počamši poduzeti će se dalnja iztraživanja u tom pravcu na briestu, jasenu, javoru, johi i brezi, u pokušališnom vrtu. Dobljene rezultate objelodaniti će i opet u svoje vrieme.

Nojogojstvo. U južnoj Africi goje u veliko nojeve t. z. farmeri t. j. posjednici t. z. „Straussenfarmen“. Gojenje nojeva vrlo je tegotno i dvojbeno. Dobit i gubitak ovisni su često od najneznatnijih učina, pa ipak neima još ni dan danas uharnije grane u poljoprivredi u južnoj Africi od nojogojstva. Narav noja najtočnije bi proučena, svi običaji kao i navike te životinje uvažavaju se samo, da joj se život u robi čim ugodniji učini. Sreća godi vidjeti one stotine prekrasne te ptice, svojimi duljastim vratovima i talasajućim perjem razmatrati za brzanja po otvorenih poljih. Čim je noj navršio treću ili četvrtu godinu, zatvore ga u družtvu sa ženkama u posebno ogradjenu prostoriju. Kokot počme malo zatim grebsti u zemlji gnjezdo u obliku plitke udubine, u koju kokos u razdobjih od 2 do 2 dana 18 do 20 jaja legne. Moći je međutim ženu mamiti na potrajanje leženje jaja — tim da joj se nojeu nekoliko jaja otme, tako da nigda u gnjezdu neima više od 15 ili 23 jaja. Za ležanja sjedi ženka danju, mužak noću. Kad se mladi izlegu (25 postotka jaja pogine) to ih ostavljaju tako dugo kod starih, dok se nauče samostalno tražiti hrana, a zatim se u velika jata skupe pod nadzorom mlađog hotentota, na koga se brzo u toliko priuče, da ga svakamo sledi. Čudnovato je, da mladi tri dana potrebuju dok se nauče stajati na noguh, međutim ih polažu u vatru, a prva hrana, koja im se podaje, sastoji se iz pjeska i komadića bieletka, a zatim tek travu dobivaju. Obična je hrana noju, djetelina, raz, kuruz, voće a kadikad vapno i kosti, a da te ptice svaki svjetleći predmet u obće prožderu, obće je poznato. U osmom mjesecu već su mladi obrasli perjem, nu obično je tek sa 16 mjeseci po prvi puta oskubljuju, u tu se svrhu nojevi sprave u tamne staje. Za da dodjui i opet van, moraju proći uzki otvor u obliku ormarića. Tom se izlazu svi jagme, pošto isti ipak tek samo pojedinoj zvjeri izstup omogućuje, to je noj, komu kraj toga još i jaku vreću preko glave bace. U tom ormariću, koga spreda i straga zasunut vratascami, u ormariću kao zagvozden, zvier nastoji se nogama i krilama braniti, a baš time omogućuje se rezanje pera. Posebnim makazam režu se zatim polagano ponajprije velika pera, dočim se mala samo oskubljuju. Svaki se puta tako dobije 48 do 50 pera, vrijednost se istih danomice mienja, a u posliednje je doba u obće cijena perju

kao i pticam samim znatno pala. Tako je danas već moći dobiti par nojeva za 160 do 200 maraka; a još prije četiri godine prodao jedan farmer par nojeva za 1000 maraka, pa je pritom još i kupac liepu zaslugu imao; dočim su posve mladi nojevi prije 200 maraka stojali, to ih je danas par dobiti i po 30 maraka. Svaki farmer u južnoj Africi mislio je u ono doba samo na nojogojsvo — dok se trg konačno u toliko nije prenapunio perjem, da su spekulanti morali isto pošto po to prodavati, pojedinim glavniciarom. — U najnovije doba spotaknuo je „Gospodarski poučnik“ takodjer i nojogojsvo za Dalmaciju — nije nam ipak poznat ni jedan takov pokus. — U Kaliforniji se takodjer u najnovije doba vrlo dobrim uspjehom nojogojsvo uvelo.

Pčeles kao liek. Vadimo iz lista „ПЧЕЛА“ što no ga vrstno uredjuje Velimir Balozić sliedeću: „Otrov pčeline žavke spasonosan je protiv mnogih vrsta reumatizma i protiv sevanja i probadanja, kad se ovi bolovi opaze u nogama i stopalu, udesi se sprava, te se kroz nju puste pčeles da bolno tielo izjedaju“.

Najstarije šumarske novine. Najstarije šumarske novine jesu bezdvojbeno, njemačke novine „Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung“. Novine te utemeljio jest i počeo izdavati u siečnju g. 1825. njeki St. Behlen, kasnije profesor šumarstva na šumarskoj školi u Aschaffenburgu. Iz početka izlazile su novine po dva puta nakladom Veschea u Frankfurtu na Majni. Kasnije (1827.) izdavane su po tri puta na tjedan. Od srpnja g. 1840. pako u mjesecnih svezcih. Kad je g. 1846. Behlen bolesti radi morao ostaviti uredništvo, povjereni bi isto šumarskom nadsvjetniku pl. Vedekindu, koji je list uredjivao do siečnja 1856. godine, na što preuzeće uredništvo Dragutin i Gustav Heyer (do g. 1856), iza ovih pako vodio je list sam Gustav Heyer (do jeseni 1878.), t. j. dok se preselio kao profesor na sveučilište u Monakov, te kadno uredništvo preuzeće sadanji urednici gg. Lorey i J. Lehr. Novine te nedvojbeno i danas još spadaju među prve i najrazprostranjenije šumarske novine, a medju suradnici nalaze se svi najvrstniji suvremeni šumari Njemačke i Austrije.

Nuzgredni užiteci, milost božja. U podlistku „Šumar. lista“ svezka IV. o. g. sjetio me je gosp. nadšumar Pausa, na sadržaj § 17. i 18. zakona od 11. srpnja 1881. valjana za upravu imovno-občinskih šuma, pa stoga sporazumka radi i s moje strane, evo razjašnjenja:

Smjer pisci svake strukovne razprave je taj, da pridonese koju na probit šumarstva, neobazirući se na naputak ili zakon postojeći, inače bo niti do reforma h doći i ne bi moglo. Mojem članku u „Šumarskom listu“, svezka III. o nuzgrednih užitecih, bila je zadaća, iztaknuti između ostalog i to, da naši šumoposjednici i narod silne svote gube u korist inozemstva, i to zato što efektivna podloga unovčenju paše i žirenja manjka, protivno nije niti gosp. nadšumar Pauza dokazao, a da moja tvrdnja stoji, uvjeren sam, da će mi i on kao šumar morat podkrijeti. Stoji li pako moja tvrdnja, tada nemože niti § 17. i 18. nepobitan za šumarstvo obstoјati.

Šumarstvu je zadaća dignuti takodjer i dohodak nuzgrednih užitaka, a time (u slučaju o kojem je razpravljeno) i dobrobit naroda; naimre kod imovne uprave direktno dobrobit pravoužitnika a indirektno čak i za Austrijance.

Tko protivno radi, radi po mome mnjenju neosnovano, protiviv se narodnoj ekonomiji, a zanesti bezplatno uživanja paše i žirovine kod njekih imovnih upravâ, držim da znači neosnovano gospodariti t. j. šumariti.

Gosp. nadšumar morat će mi dopustiti, da imade danas mnogo marve nepravoužitnika, koja se bezplatno pašari i žiri u imovnih šumah, a isto tako da imade mnogo pravoužitnika tržeć sa marvom, a odhranjujući istu na teret ostalih pravoužitnika. Dopustit će mi nadalje, da imade občina sa preobilnom pašom i žirenjem, a opet i takovih, koje trpe oskudicu; i tako ubija na tržištu pravoužitnik pravoužitnika, a što Krajišnik bezplatno ove nuzužitke uživa, a ostalo žiteljstvo naše domovine upućeno na skupo marvogojstvo, time i na tržištu jedan drugog priečiti mora.

Krajiški pravoužitnik je vlastnik imovnih šuma, al neuk narod u misli što bezplatno pašu i žir uživa, da i jeftino marvu prodati mora, radi samo na štetu svoju, pa toga radi nitko od pravoužitnika § 17. i 18. misleć na probit imovnu, stvorio nebi bio, a šumar kao narodni gospodar, po gotovo nikada. Mi šumari svi znamo, da narod zabrane ruši, da proganja onog šumara, kojem je racionalna uprava za potomstvo svetinja, pa zar zato da stvorimo §, kojim se šuma odgajati neima? Zar zato, da sadržaju § 17. i 18. prigovora neima, jer je u kriepostan zakon prešao? Il zar se zato, jer je štetenosan, neda novimi §§ promjeniti?

Ako je uprava imovnih občina danas vezana na strogo slovo pomenih §§, to bi joj imala zadaća biti što prije nastojati, da se toga zakonitim putem rieši, pa u tom smislu napisah i ja moj prigovor, kao što znam da su spomenuta bezplatna uživanja počela tek u onoj godini, kada su u narodu poznati nemiri nastali bili.

Da je u smislu § 18. zakona od god. 1860. narod krajiski gratis potrebno gorivno drvo uživao, dobro mi je poznato, nu nije zato žirovinu ili šišku; nu da li je ili nije, to neima saveza sa današnjom upravom imovnih občina, koja bi temeljem zakona od god. 1873. samosvojna biti morala. Imovna občina kao samosvojni vlastnik može si doduše zakonom stvoriti platno ili bezplatno uživanje paše i žirovine, jer što se iz jednog džepa vadi u drugi trpa, al uz neuke dioničare valja se uprava propitati, što li je racionalnije, a jer je gosp. nadšumar Pauza ovu školu u narodu i sam proučio, to ovim i moje razjašnjenje svršujem dodatkom, da žalibože još mnogo inog za kritiku imam, neobzirući se dakako na osobe.

M. M. Radošević.

Šumarski koledar za svibanj. Svibanj ima 31 dan. Mjesečne mjene nastaju: Trećak dne 7. u 9 s. 47 č. jutru. — Mladj dne 14. u 4 s. 21 č. več. — Prvak dne 21. u 6 s. 49 č. jut. — Uštap dne 28. u 9 s. 35 č. več.

Vrieme: Dosadanje bivše toplo i blago vrieme u toliko je na prirodu povoljno djelovalo, da se je plod većinom već zametnuo, i nebude li na dan sv. Servatija okrenulo vrieme, neimamo se kako narod kaže, već nadati zlu. Poznato jest, da su životinje u obće vrlo čutljive proti svakoj promjeni vremena, i tako nam one u mnogom mogu prorici, bar neposredno sliedeće promjene vremena. Osobito lovec drže mnogo na to, znajući n. pr. da kad patke, guske, čigre, galebi i t. d. povrh vode igraju, da često i duboko rone i kupaju, da će skorim biti kiše. Kad se golubovi s polja, često i brzo na svoja sjedišta u šume povraćaju, ili u šuplja debla uletaju, bit će oluja ili inače nagla promjena vremena. Kad slavulji bez prestanka pjevaju, a zebe još prije izhoda sunca pjevaju, bit će i opet promjene u vremenu.

Liepomu se vremenu imamo nadati, ako za kiše sove viču, ševe i crvendač visoko lete pjevajući pri tom mnogo, kad čaplje i bukači leteći glasno evrkutaju, te ako se vivki i kobeći visoko dižu vičući glasno, nadalje kad šišmiši rano zorom i kasno s večeri lete, ako kriesnice neobično žarko svete, božje žabice na prosti i visoko sjede, ovce na paši visoko i veselo skaču, a pijavice mirno na dnu posudah leže i t. d.

Od ptica selica nadošle su laste u okolini Zagreba 27. ožujka (otisle su lani 26. kolovoza), u Plesu kraj Vel. Gorice vidjena je prva već 22. ožujka, futač ili pupavač vidjen je 2. travnja, kukavica 9. travnja, a prvi slavulj 11. travnja. Prvi hrušti (kebri) vidjeni su u okolini Zagreba 20. travnja, te ih ljetos imade baš u obilju. Kako drugud, žalibože neznamo, jer nam toga gospoda šumari uzprkos molba nedojaviše.

Šumarstvo. U planinskih krajevih, gdje još vegetacija miruje, nastavlja se početkom mjeseca sadjenje i sijanje čamovine. Sad je vrieme gulenja kore, po hrasticih, jalšicib i omorikovih šuma. Izvažanje drva sa oplodnih sjećinah valja obustaviti. Na pastire i loženje vatre po šumama, treba dobro paziti. Kod suhog vremena treba po

razsadnicih i biljevištih biljke poljevati. Šumski se putevi sad grade i popravljaju, isto tako i gajke i jarci oko branjevinah.

U šumah gdje bi se pojavio klonjak (*Cureulio pini*) uništaje se isti lovlenjem po jama. Hruštevi (*Melolontha vulgaris*) sakupljaju se Omorikov pisar (*Bostrichus tipographus*), borov prelac (*Phalena bombyx pini*), omorikov prelac (*Phalena bombyx monacha*), borova sićivica (*Phalena nactua piniperda*), četnjak (*Phalena bombyx procesionea*), gubar (*Phalena bombyx dispar*) kao i mrmak (*Grylus grylotalpa*) mogu sada u velike štete nanašati šumam, osobito mladim nasadom.

Od drveća evatu, dud, zova, pucalina, ruj, zanovjet, jasen crni, oskoruša, orah, pasjakovina, bagrem, crni bor, borovac, žestika, brekinja i pozno brašće. Zrijе pakо sjeme briesta, biele topole, jagnjeda, biele vrbe i ive.

Lov. Sada počivaju loveci, dok ljubav i veselje u naravi vladaju. Loveci, zaštitnici koristne divljači, jedino još zvjeradi i štetočincem zasjedaju, i to tim više, što se ista sad koti i mlađi. Kod nas valja osobito na kurjake i lisice vrebati, i takove tamanići. Kurjačica okoti štence u šupljem hrastu ili šuploj ležećoj kladi, u guštari, te se mlađi lasno i poloviti mogu. Lisica koti obično po jamah ili šupljih klada, divlja mačka u duplju drveću ili u ležećoj kladi u gustišu škarja, kuna u šupljem drveću ili u veveričinom ili inom zapuštenom gnjezdu koje grabežljive ptice, a tvorac oko stajah, u štaglu, štali ili drvištu. Grabežljive ptice lasno se sad po gnjezdih pohvatati mogu.

Od divljači gone se zečice po drugi puta, divokoze se jare, od peradi polegle se divlje patke, divlji golubovi, čaplje, svrake i razne vodene ptice.

Ribolov. U svibnju se biju: kečiga, ostriš, smudj, šaran, ili krap, mren, glavoš, linjak, deverika, kesega beloperka, kesega crvenperka i sabljak, te se ove već nebi smjele loviti.

Od sada počimaju se i raci hyatati, što traje sve do kolovoza, samo žalibozhe da ih u nas za posliednjih godina očevidno nestalo. Pa ipak su seljaci mnogih krajeva o rakolovu liep dohodak imali. Potoci Odra i Lonja bijahu u Hrvatskoj do godine 1880. najbogatiji sa raci. Bolest račja (kuga) pojavila se to doba kako vele u svoj Europi.*

Po novinarskih izvještajih, pokazala se ta bolest već god. 1877. i to najprije u Elsas-Lotheringu, od kuda da se je brzo razširila po svoj srednjoj Evropi. Kako mi ribari na Lonji kazivahu, opažala se je račja bolest u Hrvatskoj od god. 1878. U to vrieme bo bilo je vidjeti, da su raci iz potoka Odre počeli hrpmice ostavljati vodu i na polja izlaziti, te bi ih seljaci po tratinu sakupljali i na koševe kućam odnašali. Godine 1878. prijavjeda mi prijatelj, slao je još zakupnik rakolova g. R. iz Velike Gorice, preko cieleg ljeta i jeseni u korpal rake u Beč, gdje bi komad za 10—12 nč. prodavao, isti poduzetnik slao je tako na hiljadu raka u Beč, a koliko su i opet seljaci tamošnjeg okoliša pohvatili i u Zagrebu porazprodali?

Kako mi prijavjedahu žitelji sela Poljana — Ćiće (Turopolje) tjeralo je njihovo selo veliku trgovinu sa raci, do nedavna, a danas već neima po tamošnjih voda rakom ni traga ni glasa. Tamo se hvatanjem raka bavile ponajče žene, te bi im to nosilo više od 500 for. hasne na godinu. Isto kao iz Odre počeše se g. 1879. raci seliti i iz potoka Lonje. Trgovac St. u Osječku, znao je onuda kupovati od seljaka rake, komad po 1—2 novč. za prodaju, a u srpnju iste godine nakupovao ih kako reče toliko, da s njima napunio 30 škrinja, te tako natovaren željeznički vagon odprem.o u Beč. U Gradeu (Njemačkom), kad je stajao vlak, nadodje slučajno nadvojvoda V., koji je tuda putovao u Dalmaciju, te opaziv rečene sanduke, upita u blizini stajećeg St.-a, što li unutra imade, a kad mu ovaj uzvrati, da su raci, te da u svakom sandućiu 1.400 komada solo raka imade, (koji 12—14 palaca medju razpetimi štipaljkami mjere) zapita ga nadvojvoda za cienu, koju St. na 50 novč. po komad udari, na što je nadvojvoda kupio odmah čitav jedan sanduk za 700 for. Jedan dio raka poveze

* Vidi članak: „Gojenje raka po šumskih potocih“ na strani 198. ovoga lista.

nadvojvoda sobom, a ostale imao je St. predati kod visokoga dvora u Beču. Ostale rake razprodao je u Beču za 1.300 for. tako, da je za čitav transport dobio oko 2.000 for., te imao kako reče „dobar gešeft“!

Seljaci onog kroja tvrde danas, da je bio potres uzrok, što su raci iz vode bjegali, što ipak dvojimo, jer koliko mi je poznato, to raci po brežnatih potocih kao n. pr. u Jelenskoj kod Moslavine, Medveščaku na Sljemenu i t. d. nisu izginuli.

I. E.

† Umrli. Nemila smrt ugrabi nam opet dva člana II. razreda, Milivoja Aleksića i Danu Rakića, lugare imovne obćine otočke.

Dne 9. travnja t. g. umro je nadalje u svom rodnom mjestu „Velika Kopanica“, lugar brodske imovne obćine Mato Matasović. Pokojnik bijaše 11 godinah lugaram iste imovine, koja u njem gubi revnu i pravednu lugara, drugovi dobra druga, a obitelj svog branitelja i hranitelja. Lahka mu crna zemljica. I. P.

Dne 3. travnja umro je u Freivaldau-u jedan najodličnijih austrijskih šumara u vlast. nadšumarnik Julijo Miklitz, brat Roberta Miklitzu.

Imenovanja. G. Dragutin barun Schilling-Kanstadtski, do sada šumarnik u Sarajevu, imenovan je c. kr. šumarom za šumski kotar Mlietski u Dalmaciji.

G. Ante Šeringer, bivši vlastel. šumar. pristav u Lokvah, imenovan je šumarom prvostolnog kaptola zagrebačkog u Markuševcu.

G. M. Vizjak, do sada vlastel. nadlugar u Markuševcu kraj Zagreba, postao je šumarom prvostolnog kaptola zagreb. u Sisku.

G. Ivan König, do sada šum. vježbenik imov. obćine u Dubici, imenovan je kot. obćinskim šum. aronom u Delnicah.

G. Ljudevit Hübner, do sada c. kr. povjerenik šumskog nadzorništva, imenovan je privrem. nadzornikom katastralne šumske procjene za Bosnu i Hercegovinu.

Dopisnica uredničtva.

G. M. L. u V. — A. T. u Z. — F. Z. u Z. (Dalmacija). — T. B. u B. — A. H. u K. — M. R. u K. — F. R. u O. — G. P. u P. — Na poslanom srdačna hvala, u koliko neupotrebljivo, upotrebit ćemo čim dospijemo!

G. V. H. u Z. — Izvolite javiti rezultat utoka i konačnu odluku, onda ćemo možda uvrstiti moći, za ostalo poslano hvala!

G. F. K. u K. Učinimo po volji!

Nadalje pristupili u družtvo:

Kao članovi II. razreda: 79. Jovo Bodlović. — 80. Stanko Podunavac. — 81. Mato Bartolić. — 82. Petar Vojnović. — 83. Gjuro Simić. — 84. Jovo Pavlović. — 85. Joso Zagorac. — 86. Simo Stoić. — 87. Juro Magjer. — 88. Nikola Ostojić. — 89. Simo Popović, svi lugari I. banske imovne obćine u Glini. — 90. Ilija Mikinčić, nadlugar. — 91. Marian Jurić. — 92. Ivan Baraćić. — 93. Adam Matasović. — 94. Donat Antolović. — 95. Marian Kopić. — 96. Mato Benić. — 97. Gjuro Stivanović. — 98. Fado Tomljenović. — 99. Sime Petričević, svi kod imovne obćine brodske, šumarije broj II. — 100. Josip Banjanac. — 101. Mato Vukčević, lugari I. banske imovne obćine u Glini.

I z p r a v c i.

K članku "Barometer u mjeričkoj praksi" objelodanjenom u IV. svezku o. g. izpraviti nam je u interesu stvari sliedeće krunije tiskarske pogrieške:

Na strani 158. redku 14. od zdola mjesto $\frac{T - T}{10000}$, metni $\frac{T - T}{10000}$
 " " 159. " 19. " " $G_T = 0.00018018 G_{T'}$, metni $G_{T'} = 0.00018018 G_T$.
 " " 159. " 7. " " (5) metni (6)
 " " 160. " 9. " zgora " 90.9 mjesto 58.46m
 " " 160. " 1. " sdola " $T = 70^{\circ}C$ mjesto $T = 10^{\circ}C$
 " " 165. " 20. " zgora " (A) mjesto (a)
 " " 165. " 16. " sdola " T' mjesto T
 748.82 | 166. izmedju redka 737.90 | 739.41 | -1.51 | 18.1 i redka 748.10 |
 -0.62 | -1.3 uvrsti redak 748.31 | 741.21 | -7.10 | -0.4
 Na strani 167. isto tako, medju redke +5.59 = +18.56 i 2.02 = +4.76 uvrsti
 redak 7.72 = -0.96.

The Singer Manufacturing Company New-York.

Najveća i najstarija
tvornica šivaljka na svetu,
odlikovana je opet g. 1884.
kao i svih prijašnjih godina, najvećim prizna-
njem i prometom od

603.292

originalnih Singerovih šivaljka
ilići za 45.000 komada više, nego li su pro-
dane god. 1883.

Toli stalno i golemo mnažanje prodje, kojom se nijedna ostalih tvornica te vrsti pohvaliti ne može, najboljim jest dokazom, da su originalne Singerove šivaljke toli gledom na mnogovrstnu konstrukciju kao i trajnost nenadkriljene, te da su kod mušterija od godine do godine sve više obljuhljene.

Prodaja sledi uz podpuno reellnu garanciju — bez priračunanja ma kojega viška i uz odplatu na obroke, na tjedan po 1 for. ili mjesечно po 4 for. a. vr.

Glavna agentura "The Singer Manufacturing Comp."

Zagreb, Ilica br. 23.

Haupt-
Niederlage für
Kroatien u. Slavonien
der Lackfabrik Ludw. Marx
St. Petersburg, Mainz & Gratz
Oelfarbenfabrik Fussboden-Oelfarben
sowie alle andere Farben und Ingredienzen
zum Fussboden einlassen.

G. Poppovića

u Zagrebu

neće godine 1885. svoj redoviti cienik izdavati, nego oslanjajući se na svoj dobar glas, moli štovano obćinstvo, da joj podpuno povjerenje pokloni, te će se trsiti dobrim svježim sjemenjem kao i dosele poslužiti, pa će kupcem na veliko uz najjeftinije cene pružati.

Preporuča izim sjemenja, variva i cvieća, voćka, žbunja, drveća, osobito sve vrsti djeteline, koja je od pirike čista i pouzdana, drži osobito veliku zalihu

štajerske kao i lucernske. Isto tako je
u položaju, kroz kup na veliko,
iz prvih vrela jeftine i pouz-
dane trave svih vrstih
ponuditi, isto važi i za
kravsku repu od koje

drži samo naj-
bolje vrsti